

Hur man som pedagog kan främja empowerment hos barn genom fri lek

Laura Loman

Arcada- Nylands svenska yrkeshögskola

Examensarbete

Det sociala området

2012

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	3566
Författare:	Laura Loman
Arbetets namn:	Hur man som pedagog kan främja empowerment hos barn genom fri lek
Handledare (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Uppdragsgivare:	Helsingfors stad
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med denna forskning är att se hur en pedagog kan främja empowerment genom fri lek för barn under skolåldern, i kontexten daghem. Även att undersöka hur barn utvecklas genom fri lek och vad som krävs för denna utveckling. Frågeställningarna var; Hur kan man främja empowerment genom fri lek? Vad krävs av pedagogen vid fri lek för att den ska fungera utvecklande och lärande för barnet? Den teoretiska referensramen är empowerment, pedagogens roll och fri lek. Detta arbete är en litteraturstudie och analysmetoden är innehållsanalys. Arbetet är begränsat till forskningar från 2000-talet och nyare, forskningar som handlar om barn under 7 år eller går att tillämpa till barn under 7 år och forskningar som är på ett språk som går att förstå. I arbetet användes 9 artiklar och sedan gjordes en litteraturöversikt, analys och framförande av resultat. Resultatet av studien blev, att det är pedagogens förhållningssätt som är det viktiga och barn kan lära sig genom fri lek om pedagogen kan stöda den och vara aktiv i den. Men automatisk lär sig barnen inte av fri lek. Grunden för utvecklingen ligger i samspelet med de andra barnen, ett barn som leker ensam utvecklas inte på samma sätt genom fri lek. Enligt dessa resultat fanns slutsatsen, att ledda aktiviteter och fri lek borde användas kompletterande med varandra på daghem.</p>	
Nyckelord:	Fri lek, empowerment, delaktighet, barn, dagvård, pedagogens roll
Sidantal:	60
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	3566
Author:	Laura Loman
Title:	How pedagogues can promote empowerment with children through free play
Supervisor (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Commissioned by:	Helsinki City
Abstract:	
<p>The purpose with this study was to find out how a pedagogue can support empowerment in children under school-age, through free play in day care centers. Also to find out how children develop through free play and what is required for this development. The questions were; How can a pedagogue support empowerment through free play? What is required of a pedagogue in free play, so that it can function developing and support learning for children? The theoretical framework is empowerment, the pedagogues role and free play. This study is a literature study with content analysis as analyzing method. The search is limited to using only researches made in the 21 Century or after that, to using researches of children under school-age or researches that can be implemented to children under school-age and researches written in a language that can be understood. 9 researches were found, after which a literature review, an analysis and the results were written. The results were, that the most important thing is the pedagogues attitude and that children can learn and develop through free play if the pedagogue is active and supports the play. Automatically children do not learn through free play. The ground for learning is in the interaction between the children, a child that plays alone can not learn through free play in the same way that children who play together. As a result of these findings, the conclusion that free play and lead activities should complement each other in day care centers, were made.</p>	
Keywords:	Free play, empowerment, participation, day care, children, professionalism
Number of pages:	60
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	6
1.1	Arbetslivsrelevans och avgränsning	6
1.2	Syfte och frågeställning	7
1.3	Tidigare forskning	8
2	TEORETISK REFERENSRAM	10
2.1	Fri lek	11
2.2	Empowerment	15
2.3	Pedagogens roll	18
2.4	Sammanfattning	19
3	METOD	20
3.1	Litteraturstudien	21
3.2	Urval	22
3.3	Innhållsanalys	24
3.4	Etik	26
3.5	Sökningen	26
4	RESULTAT	28
4.1	Lärande genom lek	28
4.2	Negativa inverkningar på lärandet	30
4.3	Positiva inverkningar på lärandet	33
4.4	Sammanfattning av resultat	36
5	RESULTATANALYS	37
5.1	Lek, utveckling och lärande	37
5.2	Omgivning och miljö	40
5.3	Kreativitet och fantasi	41
5.4	Begränsande och möjliggörande	42
5.5	Sammanfattning	46
6	DISKUSSION	46
6.1	Slutdiskussion	47

6.2	Metoddiskussion	49
6.3	Förslag på fortsatt forskning.....	49
KÄLLOR	51
BILAGA 1		

1 INLEDNING

Detta arbete behandlar den fria lekens betydelse för barn under skolåldern och hur pedagogen inverkar på den, även hur empowerment-processen kan främjas av pedagogerna i kontexten fri lek. Empowerment innebär att hjälpa en annan människa att hjälpa sig själv. Hjälptill självhjälpt med andra ord (se teoretisk referensram för bättre beskrivning). Jag valde mitt ämne efter att jag jobbat som vikarie på ett Steinerpedagogiskt daghem, var jag blev intresserad av de pedagogiska metoder de använde sig av. Främst med detta menar jag att man hade en större respekt för barnen genom att de fick vara med och påverka deras vardag. Men även det att det fanns få ledda stunder eller samlingar under dagen, utan största delen av dagen var till för fri lek i olika miljöer. De hade ibland en kort ”samling” och varje dag något tema för dagen som till exempel målning, men resten av dagen lekte barnen själva både inne och ute. Jag blev intresserad av detta sätt att fungera på daghem och ville lära mig mera om det. Därför har jag valt det som mitt ämne för att jag vill förstå ifall att barnen faktiskt har mer nytta av fri lek än ledda stunder eller inte. Jag har koncentrerat mitt problemområde till att undersöka främst hur empowerment kan främjas hos barnen genom fri lek och hur pedagogens roll inverkar.

1.1 Arbetslivsrelevans och avgränsning

Jag har valt att koncentrera mig på barn under skolåldern eftersom jag tror att med en större åldersgrupp så kommer mitt arbete att bli för brett. Jag har valt daghemsmiljön som min tyngdpunkt men jag kommer även att behandla barn i allmänhet under skolåldern beroende på litteraturen som finns och ifall kunskapen går att generalisera till daghemsmiljön trots att den utspelar sig på en annan plats i litteraturen. Däremot kommer mycket av forskningen från andra länder så jag har valt att inte begränsa min studie till Finland, men jag har som kriterie att kunskapen ska kunna fungera i Finland också. Jag kommer att fördjupa mig på hur den fria leken inverkar på barnet individuellt men även på gruppnivå.

Min erfarenhet av att arbeta på daghem är att det finns väldigt mycket planerad verksamhet som är ledd av personalen. Jag har arbetat i snart två år som vikarie på olika daghem och fått se många olika daghem och hur de fungerar. Det som är ofta förekommande är att personalen bestämmer vad som ska göras, hur det ska göras och leder det. Jag skulle vilja att min studie ger personalen större insikt i hur viktig den fria leken kan vara för barns utveckling, och att barnen kan utvecklas i samma takt med hjälp av fri lek som med ledd verksamhet. Jag tror att min studie kan utveckla pedagogernas roll på daghem om de använder sig av mer fri lek än tidigare och på vilket sätt de använder det. Fri lek kan vara till nytta för barn även i framtiden om de får i tidig ålder stärkta egenskaper som kan komma att behövas i deras fortsatta liv. Dessa egenskaper hoppas jag att kan nytta skolan, arbetslivet och samhället i framtiden.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att se om barn kan utvecklas och lära sig nytt genom fri lek och ifall empowermentprocessen kan främjas med hjälp av pedagogen i kontexten fri lek. Även att få en bredare förståelse och kunskap om den fria leken och hur den inverkar på barn. Det finns skrivet mycket om lek och hur det inverkar på barn men specifikt fri lek måste man förstå genom många olika forskningar och infallsvinklar. Jag vill också veta hur man som pedagog ska förhålla sig till barn och bemöta dem, för att nå de positiva egenskaperna från fri lek. Men främst vill jag kunna koppla den fria leken till empowerment, för att veta ifall barn kan utvecklas och lära sig nytt genom att man som pedagog stöder deras egna inre resurser genom möjlighet till fri lek.

Mina frågeställningar är:

Hur kan man främja empowerment genom fri lek?

Vad krävs av pedagogen vid fri lek för att den ska fungera utvecklande och lärande för barnet?

1.3 Tidigare forskning

Jag gjorde sökningar i databaserna Sage Journals online, Abi/Inform (proquest) och EBSCO. I Sage Journals fick jag upp väldigt många träffar med enkelsökning på ordet ”play”, men i den avancerade sökningen då jag försökte specificera och tillägga ord som ”pedagogy”, ”development”, ”Empowerment” och ”child” så fick jag knappt några träffar alls. De träffar som kom upp på sökordet ”play” var generella och orelevanta för mitt ämne. När jag sökte i Abi/Inform fick jag många men orelevanta resultat, och nästan alla artiklar handlade om helt andra saker trots att jag lyckades använda mig av alla sökorden som jag innan också använt i den avancerade sökningen. EBSCO lyckades jag däremot bra med. Jag fick upp träffar i alla sökordskombinationer som jag använde och jag hittade nya och relevanta forskningar. Jag fick ursprungligen hjälp med min sökning i biblioteket av Sonja Hortling när jag beställde tid, och då lärde jag mig att använda EBSCO på ett effektivt sätt. Efter det gjorde jag många sökningar med olika sökordskombinationer av orden; pedagogy, empowerment, play, playing, child, children, development, creativity, develop och dessa ord även på svenska och finska.

”The playing learning child: towards a pedagogy of early childhood” skriven av Ingrid Pramling Samuelssen och Maj Asplund Carlsson i Sverige år 2008. Denna forskning strävar till att först kartlägga vad som forskats om barnens tidiga lärande genom lek, sedan att utveckla, utifrån dessa forskningar, hur barn lär sig i tidig ålder för att till sist utveckla en hållbar pedagogik för framtiden som inte syftar till att skilja lärandet från leken utan hitta mer kreativitet till framtida generationer. Detta är en litteraturstudie vars metod är att genom att kartlägga tidigare forskning komma fram till ett nytt resultat. Resultatet var att barn bör ha samma läroobjekt oavsett ålder, alltså barn under skolåldern borde lära sig samma grunder som barn i skolan men på olika sätt. Alltså till exempel matematik men på olika nivåer. Men eftersom barn under skolåldern lär sig mycket genom lek så ställer det krav på pedagogen. Det viktiga är att pedagogen ska kunna bemöta barnet rätt så att han/hon kan använda sig av barnets egen kreativitet, resurser och ini-

tiativ för att nå målen om vad barnet borde lära sig innan skolan. Däremot är målen sådana som man ska sträva till och inte nödvändigtvis behöver nå. Om pedagogen är uppmärksam i bemötandet kan han/hon hjälpa barnet att utvecklas genom lek. Pedagogens kunnande är centralt i resultatet.

I ”Preeschool routines, peer learning and participation” som är skriven av Pia Williams i Sverige år 2001 är syftet att se hur barn på dagis lär sig av varandra i olika vardagliga situationer. Forskningen gjordes på ett daghem i Sverige i två grupper, ena gruppen med barn i åldern 1-3 år och andra gruppen med barn i åldern 3-6 år. Metoden var videoinspelning av vardagliga situationer några dagar i veckan med anteckningar efter varje dag. Sammanlagt ca 12 timmar av material. Resultatet fann att rutinerna och reglerna hade både negativa och positiva inverkningar på hur mycket barnen kunde lära sig av varandra. De positiva inverkningarna var, att barnen blev med hjälp av varandra bekanta med dessa regler och rutiner och tillsammans följde dem och hjälpte varandra att följa dem. De negativa var, om det inte fanns rum för förändringar i rutinerna och reglerna. I dagens samhälle värdesätter man egenskaper som reflektivitet och kritiskt tänkande hos barn men för dessa krävs det att barnen får ifrågasätta och inte alltid göra det som förväntas av dem. Det är då också ett sätt att främja olika åsikter och utveckla egenskaper hos barn, så att de själva kan lösa problem samtidigt som de känner sig delaktiga i den miljö som de befinner sig i.

Artikeln ”Imitation and variation: reflections on toddler’s strategies for learning” skriven av Ingrid Pramling Samuelssen och Marita Lindahl i Sverige år 2002, har som syfte att visa hur lärandet för barn handlar om att utveckla en förståelse för eller utveckla en möjlighet till en ny erfarenhet om fenomen i omgivningen. Metoden som används här är observation i två olika situationer. En situation där ett barn försöker klara av en ny sak och den andra där en grupp barn leker. Resultaten av observationen visar att i den första då ett barn försöker lära sig att snurra en sak, så gör barnet det genom att imitera eller repetera, alltså försöka snurra saken många gånger om. Sedan varierar han snurrandet på olika sätt och lyckas till slut. Medan i den andra situationen använder barnen sin kropp som variation genom att åka ner för backen på olika sätt. Och imitationen eller repeti-

tionen sker genom att de koncentrerar sig endast på att åka ner många gånger. Alltså barn behöver först antingen imitera eller repetera någonting och sedan variera det för att lära sig någonting nytt. I den första situationen har barnet sett en vuxen göra likadant innan och sedan har det funnits möjlighet för barnet att försöka sig på den nya saken. I den andra situationen kunde barnen, utgående från en bekant miljö, tillsammans bilda någonting nytt.

I "Citizenship and inclusion in the early years: understanding and responding to children's perspectives on `belonging", gjord av Cathy Nutbrown och Peter Clough i England år 2009, är syftet att bevisa, att genom att få vara delaktiga i beslut som gäller deras egen miljö och omgivning kan barnen känna sig inkluderade i samhället. Metoden som användes var att genom 16 projekt på olika ställen och med olika bakgrund och medlemmar, involvera barn och låta dem bli hörda i vad de vill att projektet resulterar i. Resultaten visade att det är möjligt att lära barn sätt att bli inkluderade på och känna samhörighet på, att det krävs att man beaktar självkänslan och identiteten hos barnet för att lyckas och att barns åsikter är centrala för att lyckas med inklusionen när det gäller barn. Det kom också upp att projekt är effektiva sätt att utveckla inklusionen hos barn.

2 TEORETISK REFERENSRAM

I detta kapitel presenteras min teoretiska referensram som jag har använt till grund för detta arbete. Jag har utgått ifrån fri lek, empowerment och pedagogens roll. I slutet följer en sammanfattning av dessa.

2.1 Fri lek

Begreppet den fria leken kommer ursprungligen från Friedrich Fröbel (1782-1852). Han grundade en föregångare till barnträdgården 1840 och leken är enligt honom barnets naturliga uttryckssätt. På dagis utvecklas barnen fysiskt, andligt och moraliskt genom lek och de får också glädje, frihet, tillfredsställelse och fred med världen genom den. Enligt Fröbel så blomstrar leken ifall den inte hindras av vuxna och Fröbel menar att ”barnet är den planta, som behöver vård i barnträdgården”. Det finns enligt Fröbel även 20 lekgåvor som Gud har skapat och som barn tillsammans med pedagogen behandlar, så även i Frøbels romantiska syn av leken så finns det verksamhet där pedagogen deltar. Frøbels läror har förts vidare och utvecklats genom tiderna av andra, men grunden är den samma. I fri lek ska det inte finnas förebilder för då klassas den som arbete, och arbete och lek ska skiljas från varandra i daghemmen. Viktiga grunder i Frøbels pedagogiken är goda seder, moral och kärlek till Gud. (Lindqvist. 1996. s. 51-52)

För att kunna förstå den fria leken så måste man förstå dess grundare och den ursprungliga iden med den. Friedrich Wilhelm August Fröbel hade inte en lätt barndom med många syskon. Hans mamma dog innan han hade fyllt ett år och därmed blev hans tidiga anknytning bristfällig. Hans pappa gifte om sig efter tre år och han fick flera syskon. Men hans äldre syskon var de som betydde mest eftersom han inte hade en bra kontakt med sin pappa och styvmor. Däremot hade han en bra fantasi och lekte mycket själv. När han var tio flyttade han till sin morbror där han trivdes mycket bättre och började sitt vuxna liv vid 17 års ålder då han började studera vid universitetet. Men han hade svårt att välja vilken inriktning han ville ha så han studerade allt möjligt hela skoltiden och när det inte mer var ekonomiskt möjligt att fortsätta studierna så slutade han utan examen. (Gedin & Sjöblom. 1995. s. 8-21)

Men på grund av sin allmänbildning fick han jobb på en pojkskola i Frankfurt. Skolan följde Johann Heinrich Pestalozzis ideer och han anses vara folkskolans fader. Efter sex år på skolan visste Fröbel vad det var som enligt honom inte var bra med Pestalozzis tankar och han började fundera hur en skola skulle se ut enligt honom. Bland annat var

det helhetssynen på barnet som enligt Fröbel blev att fattas i Pestalozzis skola. År 1817 startade Fröbel tillsammans med sin fru en egen pojkskola Keilhau nära naturen. Skolan hade starka intryck av Pestalozzis ideer till grund men tanken var att man skulle fostra barnen i sin helhet och inte bara genom att ”ge” kunskap. Barnen skulle inte använda alkohol, tobak eller kaffe och elever och lärare skulle ha ett avspänt umgänge med varandra. De hade mycket sport och ämnena skulle väljas genom att eleverna forskade och experimenterade och hittade sina egna intressen utgående från den sfäriska lagen som enligt Fröbel var universums grundlag. Men snabbt märkte Fröbel att det var tiden innan skolan som egentligen var viktig och att barnens bästa år hade gått förbi då de kom till skolan. Då började han utveckla en småbarnspedagogik. Han startade sin första kindergarten 1840 i Blankenburg och ansåg sig vara först med att inse att barn under skolåldern behöver pedagogisk ledning och fostran. Han kallade instansen för kindergarten och inte småbarnsskola som det var vanligt att kalla daghem för, eftersom hans grundide bakom den var att barn inte ska skolas utan de ska få utvecklas fritt. Barnen är alltså de plantorna i barnträdgården som ska utvecklas jordnära med varsam vård av trädgårdsmästaren. (Gedin & Sjöblom. 1995. s. 8-21)

Fröbel ansåg att kunskap inte skulle läras ut till barn utan att barn tillsammans med den vuxna ska lära av varandra. Man ska respektera barnet och tänka det som en skör planta och att utveckling sker inifrån människan, och att man därför ska låta barnet växa fritt och följa den naturliga utvecklingen. Han ansåg även att det fanns ett starkt samband mellan naturen och Gud. Att i naturen visar sig Guds ande och genom att vistas där så kommer man närmare det gudomliga. Nu verkar det som om Frøbels ideer hade som grund Gud, naturen och barnet men man måste se det i förhållande till den tid som han levde på. Då blev han anklagad för att ha en ateistisk uppfostran i sina kindergarten, eftersom på 1800-talet var religionen en central del i nästan alla sammanhang. (Gedin & Sjöblom. 1995. s. 8-21)

Senare har bland annat Rudolf Steiner och Maria Montessori grundat sina egna pedagogiker med grunden i Frøbels läror. Frøbels pedagogik lever idag kvar genom att pedagoger har tagit hans läror och anpassat dem till nutiden. De daghem som idag använder

sig av Frøbels lærer har dem som grund och sedan är de anpassade till dagens samhälle. Men på detta sätt spred sig pedagogiken från Tyskland till världen och lever kvar än idag. Det finns i dagens daghem även fri lek som har sitt ursprung i Frøbels pedagogik, men det viktiga i pedagogiken är inte de aktiviteter eller strukturer som han ger utan det är förhållningssättet som har till inlärning och hur man ser på barn och kunskap som är det viktiga. (Gedin & Sjöblom. 1995. s. 8-21)

Det som barn upplever blir grunden för att kunna skapa nytt. Barnet samlar in material som fantasin sedan kan använda sig av. För att kunna bearbeta materialet som man samlar in så behöver man dissociera det, alltså dela upp det i mindre helheter och ta bort vissa delar som inte ”behövs” medan andra delar blir viktigare. För att skapa nya helheter så måste man skilja bitarnas logiska samband ifrån varandra och sedan kan fantasin koppla ihop dem på ett annat sätt. Dissociationen ligger till grund för det abstrakta tänkandet och begreppsbildningen. Efter dissociationen sker förändringsprocessen, alltså man ändrar på bitarna i sitt inre, barn till exempel tycker om överdrifter och då kan förändringen handla om att förstora eller förminska delar. Sedan kommer associationen, där man sammanställer de delade och förändrade bitarna. Allt detta sker omedvetet i människans inre och till slut i den sista fasen, så bildar man en ny bild av det sammansatta nya materialet. Denna bild är en yttre bild och ett resultat av det man bearbetat inom sig. Då har man skapat nytt med sin fantasi. (Vygotskij. 1995. s. 31-37)

Genom lek stimuleras barns fantasi, inlevelse, kommunikation, förmågan att tänka symboliskt, problemlösningsförmågan och förmågan att samarbeta. Barn som har utvecklat en bra lekförmåga, skapar den med fantasi och inlevelse och de har också en utvecklad empatiförmåga i och med att de kan sätta sig in i en annan persons situation. I lek tolkar, förhandlar och använder barn olika strategier. Utvecklade lekar bidrar till kreativa ideer, samarbete, överenskommelse och kommunikation. (Pramling Samuelssen & Sheridan. 1999. s.86) I vardagslivet kallas fantasin ofta för det som är överkligt, inte baserat på verkligheten och inte har någon praktisk betydelse. Men egentligen är fantasin grunden för alla kreativa aktiviteter inom kulturområden och gör det möjligt för oss att skapa

konstnärliga, vetenskapliga och tekniska saker. Med andra ord allt som vi skapar som finns runt omkring oss. Fantasin utvecklas med åldern och i varje åldersstadium har man specifika skapandesätt. Fantasi och kreativitet är beroende av varandra och den kreativa verksamhet som man gör genom att kombinera saker till nya, kallas för fantasi. (Vygotskij. 1995. s. 13-16)

Kreativitet handlar om att hitta på nya saker, att hitta andra sätt att se på saker och kunna förflytta sig mentalt, i olika situationer och i interaktion med andra människor. För kreativitet krävs det fantasi, och fantasi har att göra med hur man kan skapa nytt och kombinera saker och tankesätt. Det behöver inte alltid handla om någonting som uppstår i relation till andra utan det kan vara en medvetandeform. I leken handlar kreativiteten inte om att bara återskapa gamla erfarenheter utan snarare om att kunna uttrycka sin kombinationsförmåga genom lek och de tidigare erfarenheterna, och genom den kombinationen skapa någonting helt nytt utifrån sig själv. Leken blir då ett uttryckssätt för kreativitet. (Johansson & Pramling Samuelsson. 2007. s. 13-15)

Barn börjar tidigt med olika sorters kreativa processer. De uttrycker dem genom lek. En av de viktigaste frågorna inom barnpedagogiken är barnets skapande och det kreativa arbetets betydelse för barnets fortsatta utveckling och mognad. Barn äger den mest äkta kreativiteten då de leker genom att föreställa sig att enkla vardagliga saker till exempel är någonting helt annat. Barnen leker även genom att återuppleva saker de upplevt eller sett vuxna göra, men de återupplever dem inte exakt så som de hänt. Utan barn bearbetar kreativt det som de har upplevt, kombinerar om det och därmed skapar någonting nytt av det. Genom leken strävar barn till att skapa nytt samtidigt som de uttrycker fantasi genom kreativ aktivitet. (Vygotskij. 1995. s. 15-16)

2.2 Empowerment

Begreppet empowerment härstammar från USA på 1970-talet och har redan hunnit bli mer eller mindre etablerat även i västvärlden. Däremot finns det ännu ingen bra svensk översättning för ordet så vi använder oss av det ursprungliga namnet empowerment. Empowerment betyder styrka, makt och kraft men det är ord som är svåra att definiera eftersom det kan betyda olika saker i olika sammanhang trots att det har samma grund. Egenskaper som delaktighet, självförtroende och socialt stöd är några av många former som hör till empowerment. (Askheim & Starrin. 2007. s. 9-12)

Moula (2009. s.101-104) skriver att empowerment genom lärande, är att man som professionell tror på att alla människor är kompetenta att lära sig nya saker om livet och använda den kunskapen vid behov. Lärande, förändring och empowerment borde användas tillsammans för att kunna uppnå empowerment genom lärande i dagis och andra relevanta miljöer. Men lärandet har en allt mindre roll medan det är förändring som ligger i fokus. Empowermentdelen är den förändringsprocess som får människan att upptäcka de resurser som finns inuti en själv och använda dem till att lösa sina problem och klara sig utan professionell hjälp.

Askheim och Starrin (2007. s. 9-12) anser att empowerment handlar om att människan i sig är kompetent att hjälpa sig själv, och tillsammans kan man stöda varandra att hitta den kompetensen. Så pedagoger eller andra som finns i människans omgivning kan arbeta empowerment med människan så att han/hon själv hittar sina egna resurser och börjar tro på sig själv. Då kan man till slut hjälpa sig själv genom att ha fått hjälp av andra att inse det i början.

Men Askheim och Starrin (2007. s.81-87) menar även att man kan se empowerment som ett begränsande eller möjlighetsskapande perspektiv. Då finns det tre viktiga saker till grund. Att se alla människor som kapabla ifall de får rätt förutsättningar, att alla människor är lika värda och har lika rättigheter och att makstrukturen ska respektera

människors lika värde och rättigheter. Att en människa är kapabel betyder att den själv blir en aktör i processen. Man ska sträva till att ta bort känslan av maktlöshet hos individen och ge tillit till alla på samma villkor. Om människor själva får vara med och bestämma i deras eget liv och konstruera allting själv, så känner de sig inte maktlösa på samma sätt mera. Man ska uppmuntra människor till att ta mera ansvar inom det som är möjligt. För om man uppmuntrar till saker som är för långt bort för att nå eller omöjliga att i praktiken genomföra så skapar man bara onödiga besvikelser till människan. Om man tror på människans inre resurser och de rätta förutsättningarna finns så är det mycket som är möjligt. Att se alla som lika värda med lika rättigheter, innebär att i socialt arbete, inte skilja på människor i olika situationer från sig själv. Människor i utsatta situationer har ofta gått igenom många besvikelser och förödmjukelser som har lett till att de har dåligt självförtroende. Då är det viktigt att de får känna sig lika värda med pedagogen, att de utgår ifrån att det inte är deras fel att de hamnat i den situation de är i, utan att det är en följd av olika händelser som kunde ha hänt vem som helst. Att de inte är sämre människor på grund av dessa händelser utan att de kan själva ändra på saker i deras liv så att det blir bättre. När man arbetar med människor ur ett empowermentperspektiv så handlar det om att se människors olikheter och olika bakgrund som tillgång så att de kan använda sig av det till att få mera självförtroende. Och kunna lita på att alla människor är lika värda, även de själva. Det att maktstrukturen respekterar människors lika värde innebär mycket av den/de maktstående. Makten måste göras synlig till alla för att de ska kunna inverka på den. Alltså att målgruppen ska veta hur de kan inverka på sin vardag för att de ska vilja göra det. Ifall de inte vet om vad som de kan inverka på så gör människor sällan någonting. Men om de är medvetna om saker som de kan inverka på så kan de börja ifrågasätta makten vilket i sin tur ger dem egenmakt. Detta kan även nås genom att ge mera ansvar.

Adams (2008. s.3-18) menar att det inte finns en "rätt" definition på empowerment. Empowerment som begrepp används ofta för att diskutera makt och maktlöshet hos människor, men att en del fortfarande kopplar empowerment med radikala och farliga tankar. Empowerment borde definieras och omformas av de människor som tillsammans har nytta av det eller använder sig av det, inte av utomstående forskare som försöker definiera det. Det är motstridigt att människor inom socialt arbete definierar empo-

werment i sitt eget arbete trots att de till stor del måste trygga individen först och sedan fungera enligt lagar och bestämmelser i och med att de arbetar för myndigheter. Det borde alltid definieras av de människor som blir ”empowrade”. I empowerment fokuseras det mycket på hur människan kan hjälpa sig själv. Adams menar att empowerment innebär den process där människan tillsammans med andra får kontroll över sin situation och därmed kan hjälpa sig själv och få makt över sitt eget liv.

Starrin och Askheim (2007. s. 62-65) använder sig av exemplet Pippi Långstrump som hjälper en att förstå hur empowermentprocessen kan antingen hjälpas på vägen eller hindras på vägen. Situationen utspelar sig i ett klassrum där Fröken Rosenblom har kommit för att ha ett förhör till barnen. Ifall barnen svarar rätt får de i belöning pengar, karameller och dylikt medan ifall de svarar fel får de gå och ställa sig i skamvrån. Barnen är rädda och nervösa när de väntar på sin tur. Sedan när det är Pippis tur svarar hon fel på nästan allting och får gå och ställa sig i skamvrån efter att Fröken Rosenblom ännu nedvärderat hennes framgång i förhöret. Sedan går Pippi till skamvrån med de andra barnen som redan är där. Hon märker den dystra stämningen och försöker muntra upp barnen genom en egen frågesport där hon endast ställer frågor som alla kan svara på och där det inte finns rätt eller fel svar. Sedan säger hon att de alla ska få en guldpeng och en påse karameller till belöning för att de svarat ”rätt”. Pippi blir då den som hjälper empowermentprocessen vidare genom att hon endast uppmärksammar barnens förtjänster och inte brister, hon uppmuntrar, sprider entusiasm och stolthet och skapar trygga relationer för barnen. Då får barnen emotionell energi och stolthet över sitt eget kunnande. Medan Fröken Rosenblom blir den hämmande faktorn i en empowermentprocess. Hon uppmärksammar endast brister, skapar otrygga relationer hos barnen, skapar rädsla i och med straffet som finns för ”fel” svar och får barnen att känna skam och ångest inför situationen. Då tar hon bort från barnens emotionella energi och blir den onda makten. Pippi representerar den goda makten i empowerment eftersom hon endast använder sin makt till att försvara sig själv eller andra människor och djur.

2.3 Pedagogens roll

Man får kunskap genom att skapa och definiera den tillsammans med andra. Det betyder att även barnet blir en del av kunskapsprocessen då han/hon lär sig någonting nytt. Barnet blir lika betydelsefullt som de andra som är med och skapar kunskapen. Om man ser barnet som kompetent så har man en respekt för barnet som medskapare av sin egen kunskap och tror på barnets inre nyfikenhet och resursfullhet. Man tror då på barnets egna förmågor och ser möjligheter istället för brister. Genom att se barnet som det kompetenta barnet, så kan man bemöta barn med respekt. Det är inte alltid lätt men varje pedagog borde sträva till att utveckla sin egen inre förmåga att se det kompetenta barnet. (Pramling Samuelssen & Sheridan. 1999. s. 111-112)

Hur barn lär sig är helt beroende av hur pedagogen ser och bemöter barnet. Det krävs av pedagogen att se barnets kompetens och inte dess brister. Pedagogen kan inte bara lära ut kunskap till barn utan måste utgå ifrån att barnet redan vet och kan saker. Då kan pedagogen utmana barnet till att utvecklas utifrån barnets egen vilja att lära sig och utvecklas. Pedagogen behöver inte vänta på att barnet ska bli äldre och färdig att lära sig vissa saker utan istället hela tiden uppmuntra barnet att utvecklas utgående från vad barnet redan kan. Då har pedagogen automatisk ett positivt bemötande och respekterar barnet. Det svåra är att kunna tillämpa detta på barn i och med att de är så individuellt vad barn kan och vet och beroende på personlighet hur de ska bemötas. Blyga barn är pedagoger ofta mer förberedda på att bemöta eftersom det går att uppmuntra och locka med i lekar, men däremot barn som är väldigt aktiva och kompetenta och hela tiden vill lära sig nytt kan vara svårare att bemöta. Eftersom pedagogen då måste vara försiktig att inte begränsa dessa barns aktivitet och på samma sätt uppmuntra dem i det de gör. Pedagogen måste alltså utgå ifrån att alla barn är kompetenta men i det praktiska arbetet även komma ihåg att de är det på väldigt olika sätt beroende på personlighet. (Pramling Samuelssen & Sheridan. 2006. s. 111-112)

Barns lärande är ett samspel av miljö och andra människor. Barnen lär sig alltså av varandra och andra runt omkring sig. Men flera barn har ett större kunnande än vad indivi-

derna enskilt har vilket pedagogen kan ta vara på i lärande. Eftersom då lär sig alla barnen automatiskt av varandra när de är i samspel med varandra. Då kan pedagogen ge möjlighet för detta samspel att ta plats. Barn som kan mer eller är äldre och har mer erfarenhet är därför bra att blanda med yngre barn så att de kan ta vara på varandras kunskap och tillsammans lösa problem. I samspel så lär sig alla barn samarbete, problemlösningsförmågor, utvecklar kognitiva förmågor, söker efter alternativa lösningar, lyssnar på andra, lär sig om sin omgivning och får sociala färdigheter. Jämngamla barn kan däremot ha nytta av de olika åsikter som varje individ har trots att de kanske utvecklingsmässigt är på samma nivå. Pedagogen har nytta av att blanda grupper så att de ibland är olika åldrar men ibland endast jämnåriga. (Pramling Samuelssen & Sheridan. 2006. s. 112-114)

Det viktigaste inom leken är att alla ska kunna få vara delaktiga i den, och det är därför också den viktigaste uppgiften för pedagogen. Eftersom alla barn är individer så kan man behöva stöda vissa för att de ska bli delaktiga i leken och kunna leka med andra. Barn behöver också upplevelser och idéer som sedan kan uttryckas i leken och det kan pedagogen ge dem. Det kan handla om att läsa böcker, berätta sagor osv. Barnen leker det som de har upplevt och vill uttrycka. Pedagogen kan delta i leken på lekens villkor och därmed lättare stöda barnen utan att ta över leken. Man kan inspirera och stöda barnen att variera ifall de tycks ha stannat i samma mönster för länge. Men pedagogens roll i lek betyder i grunden att skapa möjligheter till lek för barnen. Barn utvecklas och lär sig genom lek, så det är viktigt att den vuxna skapar en miljö som uppmuntrar till lek. (Pramling Samuelssen & Sheridan. 1999. s. 87-88)

2.4 Sammanfattning

Det viktigaste i den teoretiska referensramen är det som upprepar sig i de tre delarna. Alltså att barnet är kompetent, man ska respektera barnet som en kunnande individ och tro på och uppmuntra dess inre resurser. Det är viktigt att pedagogen är en medspelare

och inte en makt över barnet. Barn ska inte läras en viss kunskap utan ses som likvärdiga oavsett bakgrund och ålder och de ska ges möjlighet till fri lek. Eftersom den fria leken är ett bra sätt att ge barnen möjlighet att lära sig av varandra och respektera barnets egen förmåga att lära sig själv. Leken stimulerar kreativiteten, fantasin och samarbetet och är därför ett verktyg som pedagogen kan använda för att empowra barnen och få dem att utvecklas på ett bra och respektfullt sätt.

3 METOD

I Kvalitativa undersökningar är nackdelarna ofta att då man samlar in materialet inverkar forskaren på resultatet, för mycket detaljerad information och den enorma flexibiliteten som kan leda till att forskningen inte slutförs. Medan fördelarna är att man får en bättre helhetsförståelse, har flexiblare datainsamlingsmetod och får djupare kunskap inom det undersökta området. I den kvantitativa är fördelarna att man kan analysera stora mängder data och generalisera ganska säkert. Medan nackdelarna är att informationen blir ytlig och forskaren inverkar ofta på resultatet vid frågorna. Men det beror helt på forskningsfrågorna vilken metod som lämpar sig bäst. (Jacobsen. 2010. s. 47-59)

Jag har valt att göra en systematisk litteraturstudie, eftersom det finns mycket forskning gällande lek, barns utveckling och pedagogens roll i förskolan. Så jag tror att en sammanställning och sett från olika vinklar, kan ge mera gällande min frågeställning än en ny forskning. Mina frågeställningar är sådana att jag tror att jag kan besvara dem bäst utgående från redan existerande forskning, eftersom min studie annars skulle bli för bred och tidskrävande. Jag skulle nämligen ha behövt använda mig av båda metoderna för att få svar på mina frågor. Den kvantitativa till vad det finns för för- och nackdelar och möjligtvis också pedagogens roll. Sedan skulle jag ha behövt den kvalitativa till pedagogens roll och till empowerment genom fri lek för att kunna gå på djupet. Och jag upptäckte vid genomgången av tidigare forskning att det finns mycket forskning inom detta område, så därför valde jag att göra en litteraturstudie.

3.1 Litteraturstudien

I områden där det finns mycket vetenskapliga artiklar så är det svårt att få en bra bild av all den forskning som finns och att leta ny kunskap. Därför finns det ett behov av att systematiskt sammanställa dessa artiklar för att få en överblick. Den nya kunskapen kan då användas i praktiken på samma sätt som nya forskningar. (Forsberg & Wengström. 2003. s. 19-22)

Jag hittade många forskningar då jag gick igenom tidigare forskning. Jag märkte att det finns många forskningar gjorda om fri lek, ur olika synvinklar och perspektiv. Men det fanns ingen som direkt skulle kunna svara på min frågeställning. Däremot fanns det mycket information som jag skulle kunna använda om jag sammanställde dem. Därför bestämde jag mig för att göra en litteraturstudie för att svara på mina frågeställningar.

En systematisk litteraturstudie handlar om att man söker efter material, granskar det kritiskt och sedan sammanfattar den enligt sin egen problemformulering. Den ska grunda sig på aktuell forskning och kunna utgöra en grund för praktisk användning. För att en litteraturstudie ska vara som pålitligast så måste den innehålla all relevant forskning inom det område man väljer att behandla. Men det är nackdelen med sättet att det är nästan alltid omöjligt att få med all forskning. Beroende på både praktiska och ekonomiska orsaker. Det är helt beroende av den som gör studien att vilka artiklar som väljs och det kan inverka både positivt och negativt på studien. (Forsberg & Wengström. 2003. s. 29-31)

När jag sökte efter material så hittade jag oändligt mycket, vilket gör att det var helt omöjligt att ta med allt. Jag tog därför med de forskningar som handlade om fri lek i någon mån. Eftersom jag annars inte skulle ha kunnat svara på mina frågeställningar. Jag

valde aktuell forskning från 2000-talet. Jag valde att inte ta med, som jämförelse, de ledda aktiviteterna efter de kan inverka negativt på resultatet om de två inte skulle vara varandras motsatser, vilket visade sig vara smart. Och jag tog med alla de forskningar som hade med fri lek att göra eller kunde ha relevans för mina frågeställningar, och av dem anser jag att jag inte behövde välja bort några. Men eftersom det fanns så mycket material om lek men inte så mycket om direkt fri lek, så anser jag att jag fick med de forskningar som jag behövde men att jag inte behövde välja bort relevanta sådana. Endast de som inte hade med mitt ämne att göra, som till exempel forskningar om lek eller forskningar som utspelade sig i skolmiljö eller var om funktionshindre.

3.2 Urval

Att välja ut materialet till en litteraturstudie är en process. Man börjar med att välja sitt intresseområde och utgående från det sitt sökord. Sedan bestämmer man kriterierna för urvalet, till exempel språk och tidsperiod. I kvantitativa studier räcker det oftast med att ta slumpmässiga kontrollstudier för att försäkra sig om ett visst mönster. Medan i kvalitativa så utgår man ifrån likheter till sitt eget ämnesområde, hur materialet är insamlat och analysmetoden. Sökningen borde göras i bra databaser som passar för ens eget ämnesområde. Sedan beroende på ämnet så ska man söka även efter pågående forskning, läsa relevanta artiklars sammanfattningar och göra ett första urval. Till slut läser man artiklarna i sin helhet och gör en kvalitetsvärdering. (Forsberg & Wengström. 2003. s.86-87)

Jag har valt ut böcker från biblioteket i Arcada genom att söka på ordet lek och leken. Med dessa sökningar hittade jag många böcker som jag valde ut de relevanta av enligt deras källförteckning och publicerings år. Jag ville ha med böcker från 1995 och framåt. Sedan läste jag igenom enligt källförteckningen och hur relevanta de var och skrev min teoretiska referensram. Jag har även hittat flera böcker när jag tittat i min föregående kurslitteratur som handlat om barn och tagit därifrån, men även från examensarbeten som handlat om lek och de böcker jag haft så har jag fått tips i deras källförteckningar.

Mina urvalskriterier var att forskningen helst inte ska vara äldre än år 2000 och desto nyare desto bättre. Men jag har inte utestängt möjligheten att inkludera en artikel från 1990-talets slut, ifall det inte finns nyare artiklar som är liknande och jag anset att jag behöver dem till mitt arbete. Mina kriterier gällande språket är att den ska vara på svenska, finska eller engelska så att jag kan läsa den själv. Forskningen ska antingen handla om barn eller gå att generalisera till barn enligt mitt ämnesval och frågeställning. Forskningen ska kunna hjälpa mig att besvara mina frågeställningar och vara från en pålitlig källa. Jag har sökt i databaserna Sage Journals online, Abi/Inform (proquest), EBSCO, avhandlingar.se och Google Scholar. Mina sökord var: Fri lek/lek, empowerment, barn och pedagogik.

Det visade sig vara svårt att hitta artiklar trots att det finns många. Eftersom de inte direkt visade sig kunna svara på mina forskningsfrågor. Jag har därför lagt ner mest tid på själva sökningarna och till slut lyckades jag hitta ganska relevanta artiklar. Problemet med att hitta artiklarna var att mina frågeställningar var ganska grundläggande gällande fri lek, och sådana forskningar har gjorts för länge sedan. Och artiklarna som är från 2000-talet har redan avancerats till att gå mycket djupare in på mer specifika delar av lek och fri lek. Men jag ville inte använda mig av artiklar som var äldre vilket gjorde att det blev svårt att hitta artiklar. Det gjorde att det tog mycket längre tid än planerat att göra själva forskningen eftersom jag var tvungen att gå igenom stora mängder artiklar noggrant för att veta om de kunde hjälpa mig svara på mina frågeställningar.

För att veta om en litteraturstudie är tillförlitlig så måste man värdera den totala kvaliteten av det inkluderade materialet. Man måste alltså kvalitetsgranska alla studier som tagits med och svara på vad syftet med undersökningen är, vilka resultat som kommits fram till och ifall de är giltiga. Kvaliteten bedöms på syfte, frågeställning, design, urval, mätinstrument, analys och tolkning. Det finns mycket olika mallar för hur man ska kvalitetsgranska studier som man kan välja mellan. Sedan kan man ge studierna olika bevisvärde beroende på granskningen och då kan man jämföra dem med varandra enligt

vilket värde de har. I kvalitetsgranskningen ska man bedöma den interna validiteten och den kan göras enligt följande steg; Först enligt fördelning, alltså vad det finns för skillnader i jämförelsegrupperna, sedan enligt behandlingen, andra skillnader, sedan enligt bortfall, alltså skillnader i bortfall och uteslutningar och till sist enligt bedömning, skillnader i hur man bedömer effekter. Reliabiliteten redovisas enligt metodfel och till exempel konfidensintervall. Medan den externa validiteten bedömer hur generaliserbar studien är. (Forsberg & Wengström. 2003. s. 118-121)

Man kan undersöka en studies totala validitet genom att kontrollera reliabiliteten, alltså ifall undersökningsupplägget eller analysen har inverkat på resultaten, den interna validiteten, alltså hur man har mätt det som man vill veta och hur riktiga slutsatser man gjort i studien är och till sist den externa validiteten, alltså hur resultaten går att generalisera i andra sammanhang. Om man kontrollerar dessa delar så får man studiens totala validitet. (Jacobsen. 2010. s. 304-305)

Jag har värderat den totala validiteten av studierna och satt ett bevisvärde på studierna. Sedan har jag värderat min egen studies totala validitet. Min studies bevisvärde är 4. På grund av att jag anser att min analys har varit riktig och inte inverkat negativt på resultaten. I och med att resultaten ur studierna alla visade nästa samma resultat väldigt tydligt, och min teoretiska referensram stödde mitt resultat. Det går att generalisera och använda i andra sammanhang i och med att pedagogen kan utveckla sig själv och sitt förhållningssätt. Därför tror jag att min studie är ganska tillförlitlig och generaliserbar. Det som gör att bevisvärdet inte är 5, är att det är omöjligt att få med all forskning som någonsin har gjorts om fri lek. Så det finns en liten risk för feltolkning i resultaten eftersom all aktuell forskning inte finns med.

3.3 Innehållsanalys

Innehållsanalys kan göras på nästan vilken text som helst och den följer en enkel och logisk process. Enligt Denscombe (2000. s. 199-202) börjar man med att välja ett textavsnitt enligt sina urvalskriterier. Sedan bryter man ner texten i mindre bitar, det kan handla om meningar eller rubriker beroende på texten. Sedan utarbetar man kategorier av dessa bitar enligt ens frågeställning och det som man är intresserad av att veta. Sedan kodar man bitarna så att de passar in i kategorierna. Sedan räknar man hur ofta de förekommer så att man får en bild av vilka ”nyckelord” är vanligast osv. Och till sist analyserar man de kodade bitarna beroende på hur de förhåller sig till varandra och till texterna i sin helhet. Innehållsanalysen berättar vad som är relevant i en forskning, vad som prioriteras, vilka värderingar som finns, positiva och negativa åsikter och hur ideerna i texten hänger ihop. Innehållsanalysen är bra för att den kan kvantifiera innehållet och den kan upprepas av andra forskare. Svagheter är att den inte analyserar underförstådda meningar och enligt Denscombe måste man vara försiktig då man bryter ner texten i mindre bitar så att inte helhetsbetydelsen försvinner.

Jag gjorde innehållsanalysen så att jag läste igenom varje inkluderad artikel och tog ut de delar som hade att göra med lek, fri lek, pedagogens roll och empowerment i relation till barn under skolålder. Sedan skrev jag min egen sammanfattning av varje artikels relevanta delar i ett skilt dokument och printade ut dem. Sedan läste jag dem efter varandra och markerade saker som kom upp ofta eller som liknade varandra. Jag märkte helt tydligt tre grupper/teman. Sedan strök jag under allt enligt vilket tema det tillhörde. Jag klippte ut och sorterade bitarna i tre högar enligt var de hörde. Sedan tog jag den informationen som var relevant med mitt syfte och som kunde hjälpa mig att svara på min frågeställning. Sedan skrev jag in de olika teman skilt så att de gick i en logisk ordning och var sammanhängande. Och till sist skrev jag dem i resultatdelen och därefter fortsatte jag med analysen.

3.4 Etik

Etiska överväganden i en litteraturstudie gäller främst urvalet och hur man presenterar resultatet. Det är därför viktigt att man inkluderar studier som har fått tillstånd från en etisk kommitté eller där de etiska övervägandena har gjorts noggrant. Att man redovisar alla artiklar som ingår och presenterar alla resultat, även dem som inte stöder forskarens egen åsikt. (Forsberg & Wengström. 2003. s. 73-74)

Jag har redovisat mitt urval noggrant och satt bevisvärden enligt samma system på alla artiklar. Jag har även granskat de etiska övervägandena som gjorts i alla artiklar och de har inverkat på artikelns slutgiltiga bevisvärde. I mitt resultat har jag följt innehållsanalysen så att processen är möjlig att upprepas av andra och motiverat mina val. Jag har även gjort litteraturöversikten så att läsaren vet hur artiklarna i sin helhet är sammanfattade, på det sättet har inte mina egna åsikter fått inverka på resultatet eftersom det finns en sammanfattning av dem i sin helhet och en sammanfattning av det som i artikeln är relevant för mitt område.

3.5 Sökningen

Tabell 1. Sökning i databaser med sökorden på finska, svenska och engelska.

Databas	Sökord	Träffar	Inkluderade
Sage Journals online	Lek/fri lek och empowerment	16	0
Abi/Inform Proquest	Fri lek, barn och pedagogik	43	3
EBSCO	Lek, barn, pedagogik och empowerment	233	0

Google Scholar	Barns fria lek	4950	5
Avhandlingar.se	lek	42	1

Då man bearbetar, analyserar och tolkar resultat i en litteraturstudie så måste man presentera dem i en logisk ordning så att läsaren vet hur forskaren har kommit fram till resultaten. Först presenterar man resultaten som en översikt, sedan en detaljerad faktabeskrivning och till slut en analys. Man ska i översikten inkludera hur databassökningen har gått och hur många träffar man fått i varje databas. Sedan ska man berätta hur många artiklar man hittade och var. Och till sist redovisa för de artiklarna som valdes bort. Sedan gör man en tabell och redovisar de artiklar som man har valt. När man har gjort översikten så ska man detaljerat beskriva artiklarna och då är det viktigt att ha med författare, titel, publiceringsår, frågeställning, design, urval, bortfall, datainsamlingsmetod, resultat och slutsatser. Sedan går man vidare till analysen. (Forsberg & Wengström. 2003. s. 157-160)

De artiklar som jag valde bort har jag endast valt bort om de har fallit utanför mina avgränsningar som jag redogjort för tidigare. Jag har inte tagit bort artiklar som har med fri lek att göra eller som är relevant för mina frågeställningar. Jag har sammanställt och gjort en sammanfattning av mina inkluderade artiklar och den finns som bilaga till detta arbete. Jag har satt ett bevisvärde på artiklarna där 5 är det mest pålitligaste och 1 är det opålitligaste värdet.

4 RESULTAT

Som resultat av innehållsanalysen fick jag tre huvudteman ur artiklarna. Dessa var lärande genom lek, negativa inverkningar på lärandet och positiva inverkningar på lärandet. Fokuset i alla teman ligger i pedagogens roll och hur denne kan inverka på lärandet genom fri lek. I resultaten finns den ledda leken med för att tydligare kunna se skillnader på de olika formerna av lek.

4.1 Lärande genom lek

Barn utvecklar sig språkligt olika vid fri lek och vid ledda aktiviteter i och med att de kommunicerar på olika sätt då. Vid fri lek har barnet ofta möjlighet till att diskutera med bara ett annat barn, en lärare eller en liten grupp, detta utvecklar barnets språkliga förmågor bättre. Barn uttrycker språkligt det som den har lärt sig genom leken. I fri lek använder barnet mera kommunikativa former i sitt språk än vid ledda aktiviteter. (Artikel 6) Den kognitiva förmågan utvecklas bättre i en liten grupp under fri lek. Den sociala kompetensen och problemlösningsförmågan som utvecklas vid fri lek, inverkar senare på förmågan att lära sig matematik, fysik, modersmål och kemi i skolan. (Artikel 7) En utvecklande fri lek som genom samspelet kopplar lek och lärande är till exempel ett besök till en skogsglänta där barnen har möjlighet till fri lek. Besöken är återkommande och barnen bygger kojor i skogen, de har tid utan avbrott på samma ställe. Då använder sig barnen av redskap ur naturen till bygget, använder sin problemlösningsförmåga och undersöker naturen både i teori och i praktik. Det tillsammans bildar en helhet där uppgiften, materialet, miljön och deltagarnas meningsskapande tillsammans skapar ett samspel. Även barnens erfarenheter får komma till nytta här. Kommunikationen genom kroppsspråk förekommer mer ute än inne. Barn är av sin natur lekande personer och de för in lek i alla sammanhang som de tar del av. Vid lek är, enligt barnen, det viktiga att de får möjligheten till kontroll och valmöjligheten till olika positioner som de själv vill ta. Barn ser lärandet som någonting allvarligt, där de inte har kontroll och upplever det som tvång. Torts att barnen inte skiljer lärandet och leken i vardagen. Det visar lärarens betydelse som bryggan mellan lek och lärande. (Artikel 1)

Barn leker i alla sammanhang oavsett om de har med lek eller lärande att göra. Barnen har kontroll över leken och de använder den i alla situationer oavsett om läraren vill eller inte. När det gäller barn är leken vägen till lärandet. (Artikel 2) Med små barn är det svårt att skilja på arbete och lek, eftersom alla situationer görs till lek av barnen. Humor är en viktig del av barnens vardag eftersom humor låter barnen ta till sig ny kunskap och stöder det kreativa tänkandet. Kreativt tänkande bygger på motsägelser och när barnens tankeförmåga utvecklas så börjar de uppskatta motsägelser. När de uppskattar dem så utvecklar de sin problemlösningsförmåga, sitt tänkande och sin kreativitet. Humorn är vägen till kreativt tänkande. (Artikel 1) Det finns olika orsaker till varför barn leker. De vill lära sig, de vill roa sig, de vill bearbeta upplevelser, de vill veta hur någonting fungerar och de vill få kontakt med andra människor. Om barn ska lära sig genom lek så måste det lekfulla alltid finnas med. I en pedagogisk miljö är leken särskilt viktig vad gäller den kommunikativa delens utveckling hos barn. I leken besjälar barnen saker, de fantiserar, de förflyttar sig i tid och rum, de kommunicerar med hela kroppen och de strukturerar sin egen lek. De byter roller och teman snabbt, samt skiftar mellan fantasi-teman och känslolägen. Genom den skapande fantasin utvecklar de tankeverksamheten. Skillnaden på fri lek och ledd lek är att i den fria leken så styr och bestämmer barnen själva över sin lek och kan använda sin fantasi till att förflytta sig både i tanken och i handlandet. Det kan finnas flera olika lekteman samtidigt i det utrymme där barnen befinner sig. (Artikel 3) Leken är grunden för lärandet och därför hör de ihop. I lek gestaltar barnen olika verksamheter och denna process går bättre i grupp. Barn kan leka ensamma men om de ska lära sig genom lek så måste det ske i en grupp. Miljön är viktig för leken. I en miljö som stimulerar till lek så leker barnen mer komplicerade lekar. Leken har en läkande effekt också, och barn med svåra erfarenheter/händelser i bakgrunden kan ”leka ut” sina emotionella problem. Men endast om leken inte handlar om problemet i sig, eftersom det kan väcka starka känslor vilket leder till att barnet avslutar leken. Barn som är rädda, otrygga, deprimerade eller sorgsna har svårt att leka. (Artikel 5)

I skolan klarar sig de barnen bättre språkligt som har haft en pedagog på daghemmet som har en lång erfarenhet och är utbildad, samt om de haft möjlighet till valbara aktiviteter. Kognitiva förmågor hos barn i skolan är bättre ifall de har varit mindre tider i aktiviteter för hela gruppen och haft mera material att välja mellan på daghemmet. Den kognitiva utvecklingen kräver att barnen själva får utforska material och lösa problem. Då barnen väljer själva vad de leker så väljer de förutom någonting som intresserar dem och därmed håller leken igång, även en lagom svårighetsgrad till sig själv som leder till utmaning utan en känsla av omöjlighet. Barn medverkar även till att andra barn utvecklas genom fri lek. Den fria leken är den lärorikaste formen av lek. Om barn ska lära sig genom fri lek, speciellt vad gäller den sociala och kognitiva förmågan, så måste de ha möjlighet att leka utan avbrott i en längre stund, minst 30 min och helst 45min- 1 h. Annars finns risken att barnen endast vandrar runt utan något att göra eller leker endast korta lekar, som att till exempel springa runt och jaga varandra. Om de har ordentligt med tid så får barnen i lugn och ro bjuda in flera barn till leken, kompromissa om regler och roller, komma överens om historier osv. Det behövs även tid till planering av leken, samling av material som behövs och genomförandet av själva leken. (Artikel 8)

4.2 Negativa inverknings för lärandet

I ledd lek kan kommunikationen mellan lärare och barn bli begränsad till kommunikation med endast ett barn i gruppen, ofta det barnet som annars också är mest språkligt begåvat. Det gör att den lärande delen endast berör ett eller några barn i gruppen medan de andra inte får någonting ut av det. (Artikel 6) Aktiviteten är också ofta för svår för vissa barn och för lätt för andra, det leder till att barnen har svårt att koncentrera sig och de kanske deltar men lär sig inte mycket. (Artikel 8) I ledda stunder ställer pedagogen ofta frågor till barnen som har ett rätt svar. Det leder till att barnen inte alltid vill försöka svara i rädslan att de kan ha fel. Pedagogen inverkar mycket på vad barn lär sig både i fri lek och i ledda stunder. Men de kan även inverka negativt. Pedagogerna vid sago- stunder frågade frågor om innehållet i sagan som krävde korta svar. Då använder barnet sig av en begränsad mängd kommunikativa kompetenser. Istället för att be barnen till exempel återberätta sagan eller tolka den så som de har förstått den. Detta gällde också i

vardagliga situationer där kommunikationen endast berörde en eller två av barnen och frågorna kunde svaras med ja eller nej svar. (Artikel 6) Koppling mellan lek och lärande är även beroende av hur man behandlar det och inom vilket ämne man rör sig. Om man på daghem arbetar enligt ämnen som finns i skolan som till exempel matematik och naturvetenskap så kan erfarenheter som är kopplade till fantasi och kreativitet helt och hållet falla bort. Även lekfullheten som barn för in i alla situationer kan tryckas ner av pedagogen ifall de inte anser att den passar till situationen. (Artikel 1) Pedagogen kan också se vissa lekar som sämre än andra och att man endast genom vissa lekar kan lära sig nytt. Det inverkar på hur pedagogen uppmuntrar till olika lekar. Detta gäller också särskilt lekar som handlar om samhällsfrågor med moral i fokus, därifrån försöker pedagoger ta bort allt våldsamt innehåll. Pedagoger uppmuntrar till att lära sig om samhället men inte lära sig om till exempel våld. Barnen borde prata, uttrycka sina känslor och visa intresse för och förståelse för andras känslor. Lek och diskussion mellan barnen används av pedagogen som ett medel att lära ut samhällets normer, och där man avbryter sådana aktiviteter som inte följer normen. Pedagogen kan antingen avbryta leken genom att snällt visa barnet in på ett annat spår eller helt enkelt strängt förbjuda aktiviteten/leken. De diskuterar med barnen i alla sammanhang för att barnen ska ändra sitt beteende till det som är önskvärt samhälleligt. Avbrytandet eller missnöjet över en lek som inte följer normen kan också synas så att pedagogen inte alls visar hänsyn eller uppmuntrar barnen då de leker, och visar ogillandet genom att ta avstånd. Pedagoger, genom dessa handlingar, lär barnen hur de ska leka på ”rätt” sätt och ifall barnen inte gör det så anses de ha leksvårigheter. Ifall barnen anses leka ”fel” så måste de tränas i att leka ”rätt”. Då blir begreppen sjukligt och onormalt lätt inblandat i leken. Och då barnet inte leker ”rätt” så anses det behöva korrigeras. Alltså barnen får frihet i att leka men bara på ”rätt” sätt. Det gör att barnen måste granska den lek de väljer, och sedan bestämma om de kan börja leka den eller inte. Pedagogen har då stor makt över leken beroende på hur han/hon använder makten. Vissa sätt att använda makten syns utåt tydligt, medan andra är gömda i leken så att de påverkar endast viljan att leka. Och därmed även valen av lek och uppfostrans mål mot den ”goda” människan. (Artikel 2)

Miljön inverkar på barns lekar mycket. Utomhus kan en park som har färdiga lekredskap på ett tydligt avgränsat område resultera i en fattig lekmiljö. Miljön leder då till

dålig koncentrationsförmåga, dålig motorisk förmåga och en sämre hälsa. (Artikel 3) På olika daghem använder man olika sorters fostran. Det som är gemensamt är att fostran gäller alla barnen på daghemmet som en grupp. Skillnaden daghem emellan är störst vad det gäller hur mycket ansvar man ger åt barnen, hur självständiga de förväntas vara och till hur stor grad de får vara delaktiga. Eftersom målet med fostran är att barnen ska klara sig så bra som möjligt i vuxenlivet och i arbetet, så borde fostran stå i kontrast till det. I arbetslivet är trenden det att enkla och upprepande arbeten försvinner och arbeten där individen själv tar beslut och löser problem blir fler. Fostran borde ha samma värdegrund på alla daghem och målet borde vara att barnen blir delaktiga individer i samhället. Idag har barnen nästan endast kontroll över den fria leken, i alla andra aktiviteter och vardagliga sammanhang styr pedagogerna. Personalen på daghemmen ser vikten i att samarbeta, se barnen som individer och arbeta kollektivt. Men däremot i praktiken blir arbetet så, att barnen individuellt måste anpassa sig, fungera som grupp och att kollektivt blir det pedagogerna som bestämmer vad man gör och hur. Resurserna utgör däremot en stor del av denna praktik, eftersom pedagogerna endast har begränsade resurser i stora barngrupper att få vardagen att flyta på utan kaos. I stora barngrupper blir resultatet då att man arbetar med barnen som ett kollektiv istället för individuellt. (Artikel 4)

Idag har man ännu en stark syn på barnet som baserar sig på den utvecklingspsykologiska synen medan det kompetenta barnet syns sällan i praktiken. I fri lek är det den vuxna som ofta endast finns i samma utrymme och ibland tittar vad barnen gör, eller hjälper dem att få material som de inte själva kan få tag på. Vid konflikter hjälper de att lösa dem men annars har pedagogerna andra saker de gör samtidigt som barnen har tid till fri lek. Ofta är dessa praktiska saker som att planera och städa m.m. Ibland tar de en aktiv roll i den fria leken men under väldigt korta stunder. Pedagoger har samhälleligt ansvar att se barnet som kompetent och delaktigt i att forma sin vardag. Men i praktiken är de vuxna fångar i sin egen struktur där målet med dagen blir att klara sig igenom de aktiviteter som finns planerade. Barnen måste då anpassa sig till strukturen eftersom de inte har något inflytande över sin situation. Resultat visar också på att daghem på ställen där det finns en stor andel invandrare, föräldrar med låg social status och större barngrupper, har i större grad vuxenstyrda aktiviteter och barnen har lite eller ingen möjlighet att påverka vardagen. Medan daghem där majoriteten av föräldrarna har bra utbild-

ning och barngrupperna är mindre så får barnen också själva inverka på vardagen. Dessa daghem hade även mera tid för fri lek vilket gjorde att man i större grad diskuterade med barnen utgående från deras egna tankar och intressen. Eftersom pedagogerna hade då tid att delta på ett aktivt sätt i den fria leken och hann diskutera med barnen. (Artikel 4) Barnen leker idag mindre. Detta beror på att det inte finns tid för lek och att den fria leken ofta blir avbruten. Pedagogerna har därför en viktig roll i hur de förhåller sig till lek. Eftersom barnen ofta snabbt uppfattar om leken endast är en uppfyllning av tid emellan aktiviteter så uppfattar barnen att leken inte är värdefull i sig. Även om pedagogerna styr leken mycket så kan barn lätt anpassa sig till det och inte försöka ens att styra själv. Även tiden för lekar utomhus har minskat. (Artikel 5)

4.3 Positiva inverknings för lärandet

Pedagogen inverkar mycket på barns språkliga utveckling. För att pedagogerna ska kunna stöda barnets språkliga utveckling så måste pedagogerna ha kunskaper om den språkliga utvecklingen hos barn i allmänhet, och ge möjligheter till barnet att använda språket i kommunikation med andra. På daghem kan pedagogerna diskutera med barnen i alla aktiviteter, samt läsa sagor, ge rum för lekar där kommunikationen är i fokus och att stöda barnen att använda sig av olika språkliga former i sina lekar. (Artikel 6) Barn som blev av pedagogerna satta i grupper tillsammans med andra och fick uppmuntran och motivation att leka tillsammans, utvecklade bättre sin emotionella förmåga. Med hjälp av pedagogerna kan barn på daghem utveckla både sina emotionella och kognitiva förmågor om de har tid till fri lek och pedagogerna stöder allas deltagande till att leka med barn i olika åldrar. Eftersom den kognitiva och emotionella förmågan utan stöd utifrån ofta utvecklas skilt och därmed saktare. (Artikel 7) Pedagogerna kan inverka på hur barn lär genom lek ifall de ger möjlighet för lek. All lek innefattar ofta makt, positioneringar eller hierarkier, vilket leder till att pedagogerna måste vara uppmärksamma på hur de kan stöda barnen på bästa sätt för att skapa möjlighet för lärande. I praktiken kan pedagogerna alltså ge barnen tillgång till miljöer och sammanhang där de blir inspirerade till att leka, lära och undersöka. Det viktiga med dessa miljöer och sammanhang blir att barnen kan själva ta kontrollen och använda sin fantasi och kreativitet så att leken kan överskrida

sammanhanget. Utgångspunkten i dessa samspel mellan barn och pedagoger blir en helhet där aktivitet, lärande och miljö tillsammans ger stöd för barnets eget meningskapande. Andra viktiga samspel är berättande samspel. I berättande samspel uppmuntrar pedagogen till att berättelserna utvidgas och ges nya intryck. Barnen får själva utveckla berättelser som utgår från både fantasivärlden och verkligheten. Kontrollen delas av både barn och pedagoger och fantasi och kreativitet används av alla. Barn leker berättelsen och utvecklar den enligt intresse, fantasi och upplevelser. Här möts lek och lärande. (Artikel 1)

För att barn ska lära sig genom lek krävs antingen att pedagogen leder leken eller att samspelet är antingen ett berättande samspel eller ett undersökande, för barnen. Pedagogerna kan stöda barnets meningskapande i leken och då kan fantasi, kreativitet och överskridanden av leken möjliggöras och kontrollen kan delvis tas av barnen eller ges till barnen. Humorn i leken är kopplad till barns fantasi, kreativitet och kontroll. Denna humor är viktig för pedagogerna att stöda. Även miljön är viktig, och små barn utvecklas bäst i en miljö som är barncentrerad, individualiserad och flexibel. (Artikel 1) Utomhusmiljön borde vara varierande med lite skog, lite redskap, öppna ytor och lite kulor, för att möjliggöra mer omväxlande lekar, som till exempel vilda och rofyllda lekar som leks samtidigt på samma gård. Barn hälsa, koncentrationsförmåga och motorik är bättre på sådana gårdar. (Artikel 3) I ledda lekar kan pedagogen genom att till exempel dramatisera en saga, skapa rammar för fantasi. I den fria leken kan pedagogen delta utan att styra genom att frivilligt ta del av någon roll som passar inom leken, tillsammans med barnen. Utan att inverka på själva uppsättningen av leken. (Artikel 3) Pedagogerna kan genom sitt förhållningssätt visa respekt för lekar, vilket leder till en positiv och lekvänlig atmosfär. Att visa respekt för lekar innebär att inte i onödan avbryta eller störa barnens lek, värna om leken, skydda den, ge en trygg miljö att leka i och låta barnen leka i lugn och ro. Genom att föreslå lekar till barnen, ta fram material och att hjälpa barnen börja en lek kan pedagogen stöda lekandet. Sedan när leken är i gång måste barnen få leka utan att pedagogen blandar sig i. Däremot är det tryggt att pedagogen finns nära ifall de behöver tips till hur de kan fortsätta leken, material eller att det uppstår konflikter mellan barnen. (Artikel 5)

Barnens egna aktiviteter är viktiga men även det att det finns en möjlighet att leka samma lek flera dagar i sträck utan att emellan städa undan allt och därmed förstöra leken. Men lika viktigt har det visat sig vara, att det finns en aktiv pedagog närvarande. Det är pedagogens roll att stöda barnet så att det utvecklas genom lek och därmed att det finns möjlighet för lek. Innehållet eller metoden väljs utgående från barngruppen. Kompetenta barn behöver kompetenta pedagoger. I detta sammanhang innebär det att pedagogen kan bemöta barnet i den situation som barnet för tillfället befinner sig i och stöda denne där. Delvis måste vardagen gå enligt klockan vad gäller mattider m.m. Men annars borde barnen få leka ostört en längre tid. Pedagogens roll blir att ge material enligt behov, gå in i lekar vid behov, ge tid till lek, se till att alla har någon att leka med och vara lyhörd och flexibel. (Artikel 5) Barn med föräldrar som har en högre utbildning pratar med mer avancerade och varierande ord med sina barn. Detta stöder barnets språkliga utveckling. Samma samband finns med en erfaren pedagog i barn gruppen. Valbara aktiviteter utvecklar barn bäst eftersom då väljer barnen förutom någonting de är intresserade av och därmed orkar leka med en längre tid, även att leka i mindre grupper. Pedagogerna har då en bra möjlighet att diskutera med barnen om deras lekar och intresset för leken. Som resultat av valbarheten och det egna intresset, kan barn utveckla sin tankegång längre än i andra lekar och därmed har pedagogen i fri lek den bästa möjligheten att stöda barns utveckling. Genom dessa frågor och genom att ge råd så utvecklar barnet leken, tänkandet och språket längre än vad de annars skulle ha gjort. (Artikel 8)

Viktigt för pedagogen i fri lek, är att se till att det finns tid till det både inne och ute, se till att barnen har möjlighet att utforska material som de är intresserade av på daghemmet under hela dagen, att det finns tillräckligt med material för alla barnen, observera alla barnen skilt, delta i leken genom att observera och lyssna, låta barnen styra leken och problemlösningarna men att ändå delta i dem, ge stöd vid behov men så att barnen först haft ordentligt med tid att fundera ut en lösning till problemet själv, gå ner till barnens nivå i leken och följa variationen i leken och ge råd till mer varierande lekar men inom samma tema. Det är viktigt att ställa frågor som tvingar till eftertanke och utveckling men är inom ramen för temat, ge tid till barnen att tänka efter och svara, använda

nya ord, ge uppmärksamhet till de nya idéer och barnens individuella arbeten, samt att ge information till barnens föräldrar om den fria lekens betydelse. I alla länder fanns en tydlig trend på att pedagogens utbildningsnivå och den fria leken inverkar betydligt på barns lärande. (Artikel 8) Om pedagogen förhåller sig inlevelsefullt till sitt arbete och uppmärksammar barnens tankar och känslor så leder det till ett positivare klimat på daghemmet. Samspelet mellan pedagogen och barnet inverkar mycket på samspelet barnen sinsemellan och deras möjligheter till koncentrerad lek. Hur pedagogerna uppfattar barnen och vad de har för bild av barnen har alltså en stor betydelse för hur barnen sedan leker tillsammans. Dessa förhållningssätt är däremot möjliga att ändra på. Då pedagogerna fick ett nytt teoretiskt perspektiv om vad som händer i en viss situation, och tillsammans gick igenom och analyserade den, så kunde pedagogerna ändra sin uppfattning om barnen och utveckla sin professionalitet. Ett exempel är då ett barn ständigt blir föremål för irritation av både vuxna och de andra barnen, kunde pedagogerna genom en ny tolkning av situationen, göra att barnet blev inkluderat och fick stöd i de saker som var svåra eller gjorde interaktionen med andra svår. Detta kunde göras genom att pedagogerna såg barnets synvinkel och känslor i olika situationer, istället för det yttre beteendet. Genom att se saker ur barnets perspektiv så fick pedagogerna en ny synvinkel på de andra barnens roll och kunde ändra på den. Detta i sin tur ledde till att det barnet fick en möjlighet att ändra sitt beteendemönster i och med att situationen var förändrad. Det handlar alltså inte om att ändra ett visst barn eller ett beteendemönster, utan att ändra verksamheten där alla barn och pedagoger ingår, och genom det skapa en förutsättning för inklusion av det barnet som är utanför. Pedagogerna kommer då ur sin maktlösa position och kan konstruktivt och professionellt bygga upp en mer fungerande helhet. Denna process beskriver hur PPR-metoden (Pedagogisk Process Reflektion) i praktiken fungerar. (Artikel 9)

4.4 Sammanfattning av resultat

Barn lär sig genom att leka tillsammans med andra för att då utvecklas den sociala kompetensen, språket och problemlösningsförmågan. Om det finns en kompetent pedagog och tid till fri lek så utvecklas barnet språkligt bättre än utan dessa. Den skapande

fantasin utvecklar tankeförmågan och humorn utvecklar kreativt tänkande. Lekfullhet, fantasi och kreativitet krävs för lärandet. Men det är pedagogen som kan inverka på om barn lär sig genom lek eller inte. Vid ledda stunder har pedagogen inte möjlighet till att få alla barn delaktiga och lekfullhet, fantasi och kreativitet begränsas enligt situation. Moralföstran inverkar även på lekarna begränsande eftersom viljan att leka förstörs om det finns ”rätt” och ”fel” lekar. Miljön är viktig för leken men om pedagogen endast fungerar som övervakare vid fri lek, och den fria leken endast används som utfyllnad av tid så lär sig inte barnen genom lek. Däremot om pedagogen är aktiv i den fria leken så kan barn utvecklas mycket genom lek. Uppmuntran till lek med barn i olika åldrar, tid till ostörd lek och kommunikation med barnen under leken gör att barnen utvecklar sina språkliga, kognitiva och emotionella förmågor. Att pedagogen stöder humorn, deltar i leken på barnens villkor och respekterar leken är viktigt för lärandet. Pedagogen måste visa intresse och ställa utvecklande frågor till barnen utan att avbryta leken, då utvecklar barnen sin tankeförmåga, leken och språket längre än vad de annars skulle. Det är förhållningssättet hos pedagogen som är det viktiga, och kanske också därför syns sambandet mellan barnens utveckling, tid till fri lek och pedagogens utbildningsnivå så starkt i forskningarna. För kompetenta barn behövs kompetenta pedagoger.

5 RESULTATANALYS

Jag har analyserat resultaten och efter analysen fått nya och mindre grupper av resultat. Dessa grupper har jag sedan tillämpat på min teoretiska referensram och mina tidigare forskningar. Jag kommer att upprepa delar av teorin för att klargöra hur de hänger ihop med mina resultat och sedan sammanfatta tillämpningen.

5.1 Lek, utveckling och lärande

Barn är av sin natur lekande personer och de för in lek i alla sammanhang som de tar del av. Barn ser lärandet som någonting allvarligt, där de inte har kontroll och upplever det

som tvång. Trots att barnen inte skiljer lärandet och leken i vardagen. Det visar lärarens betydelse som bryggan mellan lek och lärande. (Artikel 1) Pedagoger kan vid sagostunder fråga frågor om innehållet i sagan som kräver korta svar, men då använder barnet sig endast av en begränsad mängd kommunikativa kompetenser. Istället kan pedagogerna be barnen återberätta sagan eller tolka den så som de har förstått den. Detta gäller även vardagliga situationer där kommunikationen med pedagogerna endast berör en eller två av barnen och frågorna kan svaras med ja eller nej svar. (Artikel 6) Barn kan leka ensamma men om de ska lära sig genom lek så måste det ske i en grupp, (Artikel 5) och det lekfulla måste finnas med. (Artikel 3)

Då barnen väljer själva vad de leker så väljer de förutom någonting som intresserar dem och därmed håller leken igång, även en lagom svårighetsgrad till sig själv som leder till utmaning utan en känsla av omöjlighet. (Artikel 8) Pedagogerna gör ofta andra praktiska saker samtidigt som barnen har tid till fri lek, (Artikel 4) och då uppfattar barnen leken endast som en uppfyllning av tid emellan aktiviteter, och inte som värdefull i sig. (Artikel 5) Trots att den fria leken är den lärorikaste formen av lek så om barn ska lära sig genom fri lek, speciellt vad gäller den sociala och kognitiva förmågan, så måste de ha möjlighet att leka utan avbrott i en längre stund. Om de har ordentligt med tid så får barnen i lugn och ro bjuda in flera barn till leken, kompromissa om regler och roller, komma överens om historien osv. Det behövs även tid till planering av leken, samling av material som behövs och genomförandet av själva leken. I skolan klarar sig de barnen bättre språkligt som har haft en pedagog på daghemmet som har en lång erfarenhet och är utbildad, samt om de haft möjlighet till valbara aktiviteter. (Artikel 8) Den sociala kompetensen och problemlösningsförmågan som utvecklas under fri lek, inverkar senare på förmågan att lära sig matematik, fysik, modersmål och kemi i skolan. (Artikel 7) Kognitiva förmågor hos barn i skolan är bättre ifall de har varit mindre tider i aktiviteter för hela gruppen och haft mera material att välja mellan på daghemmet (Artikel 8) Med hjälp av pedagogerna kan barn på daghem utveckla både sina emotionella och kognitiva förmågor om de har tid till fri lek och pedagogerna stöder allas deltagande till att leka med barn i olika åldrar. Eftersom den kognitiva och emotionella förmågan utan stöd utifrån ofta utvecklas skilt och därmed saktare. (Artikel 7)

Lek bidrar till utveckling av fantasi, kreativitet, kommunikationen, problemlösningsförmågan, samarbete, emotionella förmågan och överenskommelser barnen emellan. (Vygotskij. 1995. s. 13-16) Forskningarna stöder detta resonemang. Den emotionella och kognitiva förmågan utvecklades då barn fick tid till fri lek och pedagogen var aktiv, det språkliga och sociala kompetenserna utvecklades då barnen lekte tillsammans vid fri lek och pedagogen var aktiv och som resultat av dessa utvecklades då samarbete, problemlösningsförmåga och överenskommelser barn emellan, och fantasin och kreativiteten visade sig då pedagogen gav tid till fri lek en längre tid och stödde humorn och lekfullheten i leken. (Artikel 1,7,8) Redan Fröbel menade i teorin att daghemmet inte ska vara en arena för inläring utan en där barn får utvecklas fritt som naturen det menat. Han menade att barn ska tillsammans med en vuxen lära sig av varandra. (Gedin & Sjöblom. 1995. s.8-21)

I teori har det kommit fram att barn lär sig i samspel med varandra och av varandra och människor i deras närmiljö. De skapar tillsammans kunskapen och därför i grupper med olika ålders barn så lär sig barnen automatiskt av varandra, eftersom barn kan mer tillsammans än enskilt. (Pramling Samuelssen & Sheridan. 2006. s. 112-114) Det som forskningen även stöder i denna del är att vid fri lek där barn fick kommunicera fritt så lärde de sig mera än vid ledda stunder. Det beror då på att i den fria leken så kunde barnen lära sig av varandra, medan i de ledda stunderna var kommunikationen ensidigare och mellan pedagog och barn istället för barn och barn. (Artikel 6,8) Teorin gav stöd för att barn lär sig samarbete, problemlösningsförmågan utvecklas, den kognitiva förmågan utvecklas, de lär sig lyssna och de sociala färdigheterna förbättras i samspel med andra barn. (Artikel 1,8; Pramling Samuelssen & Sheridan. 2006. 112-114) Pedagogens roll och betydelse har kommit starkt fram i forskningarna. (Pramling Samuelssen & Asplund Carlsson. 2008) I teorin likaså eftersom pedagogen måste tro på barnens egen kompetens och deras förmågor att klara av saker. Barn behöver uppmuntras av pedagogen att utvecklas utgående från sin egen vilja, så att pedagogen ser möjligheterna istället för bristerna. Genom respekt och bemötande kan pedagogen på bästa sätt stödja barn att lära sig och utvecklas (Pramling Samuelssen & Sheridan. 1999. s. 111-112). Det är för-

hållningssättet som är viktigt och då kan pedagogen ge barn upplevelser och erfarenheter eftersom barn behöver det för att kunna använda det i leken och uttrycka sig. Pedagogerna kan även delta i leken men inte ta över den, eftersom pedagogens roll är att möjliggöra lek, inte leda den. (Pramling Samuelssen. 1999. s. 87-88) I forskningarna finns det tydliga resultat som stöder på detta. De daghem där pedagoger var aktiva i den fria leken istället för endast övervakade den, så utvecklades barnen bättre. I de flesta forskningarna så var det också tydligt att det är förhållningssättet som direkt inverkar på hur barnen lär sig och utvecklas (Artikel 5,7,8,9).

5.2 Omgivning och miljö

Miljön inverkar på barns lekar mycket. Utomhus kan en park som har färdiga lekredskap på ett tydligt avgränsat område resultera i en fattig lekmiljö. Miljön leder då till dålig koncentrationsförmåga, dålig motorisk förmåga och en sämre hälsa, (Artikel 3) medan en bra miljö leder till mer komplicerade lekar (Artikel 5). Små barn utvecklas bäst i en miljö som är barncentrerad, individualiserad och flexibel (Artikel 1). Resultatet visar också på att daghem på ställen där det finns en stor andel invandrare, föräldrar med låg social status och större barngrupper, har i större grad vuxenstyrda aktiviteter och barnen har lite eller ingen möjlighet att påverka vardagen. Medan daghem där majoriteten av föräldrarna har bra utbildning och barngrupperna är mindre så får barnen också själva inverka på vardagen. Dessa daghem hade även mera tid för fri lek vilket gjorde att man i större grad diskuterade med barnen utgående från deras egna tankar och intressen (Artikel 4). Barn med föräldrar som har en högre utbildning pratar med mer avancerade och varierande ord med sina barn. Detta stöder barnets språkliga utveckling. Samma samband finns med en erfaren pedagog i barngruppen (Artikel 8).

Det kom även fram i teorin att barn lär sig i samspel med varandra och sin miljö. Miljöns betydelse som en delfaktor i lärande genom lek, har betonats i teorin (Pramling Samuelssen & Sheridan. 2006. s. 112-114) men även i den tidigare forskningen att barn i en bekant miljö kan med hjälp av varandra skapa någonting nytt (Pramling Samuelssen

&Lindahl. 2002). I teorin och de tidigare forskningarna har det inte kommit upp kopplingar mellan erfarenhet och hög utbildning, och barnens utveckling. Till skillnad från det som kom fram i resultaten (Artikel 4,8).

5.3 Kreativitet och fantasi

Humor är en viktig del av barnens vardag eftersom humor låter barnen ta till sig ny kunskap och stöder det kreativa tänkandet. Kreativt tänkande bygger på motsägelser och när barnens tankeförmåga utvecklas så börjar de uppskatta motsägelser. När de uppskattar dem så utvecklar de sin problemlösningsförmåga, sitt tänkande och sin kreativitet. Humorn är alltså vägen till kreativt tänkande. (Artikel 1) Pedagoger kan stöda barnets meningskapande i leken och då kan fantasi, kreativitet och överskridanden av leken möjliggöras och kontrollen kan delvis tas av barnen eller ges till barnen. I leken besjälar barnen saker, de fantiserar, de förflyttar sig i tid och rum, de kommunicerar med hela kroppen och de strukturerar sin egen lek. De byter roller och teman snabbt, samt skiftar mellan fantasiteman och känslolägen. Genom den skapande fantasin utvecklar de tankeverksamheten (Artikel 3) Koppling mellan lek och lärande är även beroende av hur man behandlar det och inom vilket ämne man rör sig. Om man på daghem arbetar enligt ämnen som finns i skolan som till exempel matematik och naturvetenskap så kan erfarenheter som är kopplade till fantasi och kreativitet helt och hållet falla bort. (Artikel 1)

Fantasins betydelse kom upp redan i den teoretiska referensramen. Den skapande fantasin är grunden för abstrakt tänkande och begreppsbildningen. Barn skapar nytt genom att ta sina erfarenheter, dela dem i bitar och utveckla bitarna så att det viktiga förstärks, sätta samman de nya delarna och som resultat skapa en ny kunskap. Denna process som beskrivs kan inte hända i ledda aktiviteter eftersom det inte finns rum för egna erfarenheter och bearbetning på den nivå som skulle krävas för den skapande fantasin (Vygotskij. 1995. s. 31-37; Artikel 1,6). Denna process tar tid och därför är betydelsen av tid till fri lek i en längre tid ostört ett förståeligt resultat för lärandets del. Det kommer fram mycket i forskningarna att det är tiden till fri lek som är av stor betydelse och om man

ser det ut den skapande fantasins process så är det logiskt. Den skapande fantasin kräver den fria leken. Barn uttrycker kreativitet genom lek, och fantasin och kreativiteten är beroende av varandra. Eftersom den kreativa processen där man skapar någonting nytt, kallas för fantasi. Och det är fantasin som är grunden för alla kreativa verksamheter och möjliggör skapandet. Det kom fram i resultaten att vid ledda stunder kan fantasin, kreativiteten och lekfullheten helt falla bort. Om man granskar detta i förhållande till teorin betyder det att barnen inte lär sig mycket då. Eftersom kreativiteten och fantasin är grunden för lärandet. Och lekfullheten gör att barnen vill leka. Humorn visade sig vara vägen till kreativitet. Och om pedagogen då begränsar den så är lärandet och utvecklingen vid ledda stunder liten (Vygotskij. 1995. s. 13-16, 31-37; Johansson & Pramling Samuelssen. 2007. s. 13-15; Artikel 1,3).

5.4 Begränsande och möjliggörande

Målen med fostran är att barnen ska klara sig så bra som möjligt i vuxenlivet och i arbetet, då borde fostran stå i kontrast till det. I arbetslivet är trenden det att enkla och upprepande arbeten försvinner och arbeten där individen själv tar beslut och löser problem blir fler. Pedagoger har samhälleligt ansvar att se barnet som kompetent och delaktigt i att forma sin vardag. Men i praktiken är de vuxna fångar i sin egen struktur där målet med dagen blir att klara sig igenom de aktiviteter som finns planerade. (Artikel 4) Viktigt för pedagogen i fri lek, är att se till att det finns tid till det både inne och ute, se till att barnen har möjlighet att utforska material som de är intresserade av på daghemmet under hela dagen, att det finns tillräckligt med material för alla barnen, observera alla barnen skilt, delta i leken genom att observera och lyssna, låta barnen styra leken och problemlösningarna men att ändå delta i dem, ge stöd vid behov men så att barnen först haft ordentligt med tid att fundera ut en lösning till problemet själv, gå ner till barnens nivå i leken och följa variationen i leken och ge råd till mer varierande lekar men inom samma tema. Det är viktigt att ställa frågor som tvingar till eftertanke och utveckling men är inom ramen för temat, men ge tid till barnen att tänka efter och svara. Genom dessa frågor och genom att ge råd så utvecklar barnet leken, tänkandet och språket längre än vad de annars skulle ha gjort. (Artikel 8)

Pedagogen kan genom sitt förhållningssätt visa respekt för lekar, det innebär att inte i onödan avbryta eller störa barnens lek, värna om leken, skydda den, ge en trygg miljö att leka i och låta barnen leka i lugn och ro. Genom att föreslå lekar till barnen, ta fram material och att hjälpa barnen börja en lek kan pedagogen stöda lekan. Sedan när leken är i gång måste barnen få leka utan att pedagogen blandar sig i. (Artikel 5) Lekar som handlar om samhällsfrågor med moral i fokus, kan pedagoger till exempel försöka ta bort allt våldsamt innehåll ifrån, för att lära barnen den samhälleliga normen. Pedagoger, genom dessa handlingar, lär barnen hur de ska leka på ”rätt” sätt och ifall barnen inte gör det så anses de ha leksvårigheter. Ifall barnen anses leka ”fel” så måste de tränas i att leka ”rätt”. Då blir begreppen sjukligt och onormalt lätt inblandat i leken. Alltså barnen får frihet i att leka men bara på ”rätt” sätt. Det gör att barnen måste granska den lek de väljer, och sedan bestämma om de kan börja leka den eller inte. (Artikel 2) Då pedagogerna får ett nytt teoretiskt perspektiv på vad som händer i en viss situation, och tillsammans går igenom och analyserar det, så kan pedagogerna ändra sin uppfattning om barnen och utveckla sin professionalitet. Genom att se saker ur det barnets perspektiv så får pedagogerna en ny synvinkel på de andra barnens roll och kan ändra på den. Det handlar alltså inte om att ändra ett visst barn eller ett beteendemönster, utan att ändra verksamheten där alla barn och pedagoger ingår, och genom det skapa en förutsättning för inklusion av det barnet som är utanför. (Artikel 9)

Den tidigare forskningen har även betonat att man måste fostra barnen så som man vill att de ska vara i framtiden. Detta måste då ses ur perspektivet att vad är viktigt i framtidens samhälle. I resultaten visar det sig att det behövs barn som kan tänka själv och leda, medan den tidigare forskningen stöder denna del eftersom den visar vikten av att barnen är kritiska och kan tänka reflektivt (Williams. 2001; Artikel 4). Det är pedagogens förhållningssätt till barn och kunskap som är det viktiga (Starrin och Askheim. 2007. s. 62-65., Pramling Samuelssen & Sheridan. 2006. s. 111-112). Resultaten visar samma tendenser. Eftersom då barnen skulle lära sig enligt ämnen som fanns i skolan eller då lekfullheten tonades ner och stunden blev tydligt inriktad på inläring så försvann barnens intresse och de såg stunden som tråkig och tvångsmässig. Detta ledde till liten inläring (Artikel 1). Medan i den fria leken där pedagogen finns aktivt med och förutsättningarna för lärandet finns, eftersom barnen lär av varandra tillsammans med

pedagogen som ger rum för lek, diskuterar och utvecklar leken tillsammans med barnen. Förhållningssättets betydelse var likaså tydlig i resultaten. Genom att pedagogen respekterade leken så kunde barnen lära sig mer och genom att barnen ses som kompetenta kan de få rätt stöd till utveckling i den fria leken. Det fanns i de ledda stunderna nämligen en syn på kunskap som baserade sig på inläring av barnen. Eftersom det var pedagogen som ledde leken och endast ett eller två barn, kunde vara aktiva i de ramar som pedagogen satte och som gav litet rum för eget lärande och fantasin. Eftersom pedagogen är bryggan mellan lärande och lek så är det i jämförelse med teorin förhållningssättet som är det viktiga (Starrin och Askheim. 2007. s. 62-65., Pramling Samuelssen & Sheridan. 2006. s. 111-112; Artikel 1-6, 8-9).

Till empowerment hör delaktighet, självförtroende och socialt stöd (Askheim & Starrin. 2007. s. 9-12). Med resultaten hör detta ihop mycket eftersom vikten av att barnen endast lär sig i grupp betonades. När det gäller fri lek det vill säga.(Artikel 5) I grupp finns det sociala stödet och delaktigheten, medan självförtroendet kommer i och med agerandet i gruppen och pedagogens stöd till att gruppen fungerar på ett konstruktivt sätt. Hjälper med konflikter och en aktiv pedagog är då ett bra stöd.(Artikel 3,5) Eftersom empowerment handlar om att varje person själv är kompetent att hjälpa sig själv och det är tillsammans som man kan hitta denna kompetens i sig själv så är det viktigt med fri lek. Eftersom vid ledda stunder så är det inte barnen själva som tror på sin egen kompetens eftersom pedagogen förmedlar att denne måste leda leken för att de ska lära sig någonting. Då kan inte barnen tro på sin egen kompetens. Och det kom fram i resultaten även att då de ledda stunderna fungerar så att pedagogen är i dialog med möjligtvis ett fåtal barn endast, så sker inte lärandet tillsammans. Därför når inte barnen i dessa situationer förståelsen för sin egen kompetens. Medan vid fri lek måste barnen lita på sig själva och genom att de leker tillsammans med pedagogen som stöd, så hittar de sin kompetens. (Moula. 2009. s.101-104., Askheim och Starrin. 2007. s. 9-12, 62-65, 81-87., Adams. 2008. s.3-18; Artikel 4, 6, 8)

Det viktiga i lärande genom empowerment är tre faktorer. Dessa är lärandet, förändringen och empowerment. I dagens läge har lärandets del tonats ner medan förändringen

ligger allt mer i fokus (Askeheim och Starrin. 2007. s.81-87). Empowermentdelen är den förändringsprocess där människan upptäcker sina egna resurser och kan använda dem till att lösa sina problem. Eller i det här fallet utvecklas (Adams. 2008. s.3-18). Med koppling till resultaten ser man att den skapande fantasin (Vygotskij. 1995. s. 31-37) ofta är den som i leken leder till förändring och ny kunskap, och empowerment gör att pedagogen ger möjlighet för den skapande fantasin, genom till exempel fri lek i längre tid (Artikel 5,8), så kan det leda till att barnen lär sig själva nya saker genom att lita på sina egna kunskaper. Då sker det tillsammans eftersom pedagogen möjliggör denna process och följer med hela tiden men barnet är själva aktören (Artikel 1). I Pippi Långstrump exemplet (Starrin och Askheim. 2007. s. 62-65) är det fokus på den positiva och negativa makten i förhållande till empowerment. Pippi är den positiva makten i och med att hon uppmuntrar barnen att lita på sina egna förmågor och gör att barnen vill lära sig. De belönas för viljan och tron på sig själv vilket gör att Pippi använder sin makt för andras stöd. Medan läraren representerar den negativa makten och använder sin makt så att den hämmar lärandet. Läraren skapar ångest och ovilja att lära sig, samtidigt som det inte finns tro på de egna resurserna och kunskapen eftersom de har stor risk i att ha ”fel”. I relation till resultaten så syns denna makt bäst i pedagogens förhållningssätt till barnen. Pedagogen kan möjliggöra lärande genom att tro på barnens resurser och låta dem visa det genom att ställa frågor utan rätt eller fel eller så kan de använda makten emot lärandet vid ledda stunder genom att skapa en situation där barnen inte är delaktiga utan endast ett fåtal vågar svara på frågorna. Vid fri lek kan de stöda genom att möjliggöra och respektera leken eller så kan de använda den till utfyllnad av tid och avbryta den ofta vilket kan leda till att barnen får känslan att leken i sig inte är viktig och de kunskaper de använder sig av i den inte är betydelsefulla. (Artikel 5,6,7,8,9).

Då empowerment fungerar som begränsande eller möjlighetsskapande kom det i teorin fram tre delar i detta. Det att alla är kapabla individer ifall de har rätt förutsättningar så fungerar om barnen själva får vara aktörer genom att uppmuntra dem till ansvar. Där- emot så borde ansvaret vara realistiskt så att det leder till självtillit och inte onödiga besvikelser. Pedagogen kan i barngruppen inverka mycket på denna del eftersom de kan ge barnen ansvar över små vardagliga saker. I resultaten kom det inte upp konkreta saker där detta skulle komma till uttryck, men däremot är det någonting som är relaterat

till pedagogen och hur stor makt denna har i att påverka hela strukturen på daghemmet. Och det kom upp att pedagogerna ofta själva är fångar i den egna strukturen, men faktum är att de kan ändra på strukturen eftersom de har själva byggt upp den. Det att alla är lika värda innebär att pedagoger inte ska skilja så mycket på värdet av sig själv och barnen. Och se olikheter som resurs som leder till förändring. Detta hänger samman med den makt pedagogen har och det förhållningssätt som pedagogen har till leken och kunskapen. Till sist den där maktstrukturen ska respektera människors värde och lika rättigheter så är det genom att synliggöra makten så att barnen vet vad de kan ändra på. Så ifrågasätter de makten och får egenmakt. På daghem så är det genom att möjliggöra flexibla strukturer så att det finns rum att inverka. Speciellt i vardagen. (Askeheim och Starrin. 2007. s.81-87; Artikel 2,4)

5.5 Sammanfattning

Sammanfattningen av teorin och resultaten av forskningen blir att barn är kompetenta varelser, pedagogen måste respektera barnens eget kunnande och uppmuntra och tro på deras inre resurser. Pedagogen ska delta i den fria leken som medspelare aktivt, men inte ta över leken. I den fria leken lär sig barnen av varandra och det samspelet krävs för att barnen ska lära sig genom fri lek. Kompetenta barn kan lära sig själva om pedagogen tror på dem. Barn lär sig många olika saker och utvecklar olika förmågor vid fri lek som de behöver i framtiden. Det är pedagogens förhållningssätt som helt tydligt är grunden för hur barnen lär sig och utvecklas i leken och leken blir en del av empowermentprocessen där barn lär sig själva med stöd av pedagogen.

6 DISKUSSION

Mitt syfte med arbetet var att ta reda på hur man som pedagog kan främja empowerment genom fri lek och hur barnen kan utvecklas genom den fria leken. I detta kapitel diskuterar jag mina slutsatser och vad de beror på. Jag diskuterar även hur jag utfört studien

och hur metoden fungerade. Jag går även igenom mina frågeställningar och svarar på dem. Till slut funderar jag på och ger förslag till fortsatt forskning.

6.1 Slutdiskussion

Mina frågeställningar var;

Hur kan man främja empowerment genom fri lek?

Genom mitt resultat har jag kommit fram till svaret. Man kan som pedagog främja empowerment hos barn genom fri lek, om man har kunskap om den fria leken. Man kan inte främja empowerment hos barn endast genom att låta dem leka. Utan man måste ha en aktiv roll som pedagog och veta hur man ska fungera vid fri lek, för att den ska främja empowermentprocessen. Dessa två frågor går ihop eftersom det krävs samma saker av pedagogen för att leken ska fungera utvecklande för barnet som det är då leken ska fungera som en del av empowermentprocessen. Eftersom den fria leken då den fungerar utvecklande och lärande, är beroende av pedagogens förhållningssätt, och denna utveckling hos barnet i fri lek är en empowermentprocess då pedagogen är aktiv. Så man kan främja empowerment genom fri lek genom att pedagogen stöder barnet på ett visst sätt och har ett visst förhållningssätt (se nästa fråga).

Vad krävs av pedagogen vid fri lek för att den ska fungera utvecklande och lärande för barnet?

Fri lek fungerar utvecklande och lärande då pedagogen ser barnet som kompetent att lära sig själv, och respektera leken i sig. Pedagogen måste vara aktiv i den fria leken genom att uppmuntra allas delaktighet, ge erfarenheter och idéer som kan användas i leken, delta som medspelare i leken men inte ta över den, fråga och diskutera med barnen under leken så att de utvecklar leken och tanke gången längre samt att bidra med möjligheten att leka i en inspirerande miljö, ostört en längre tid tillsammans med andra barn i olika åldrar. Då utvecklar barnen sina kognitiva, sociala, emotionella och språkliga förmågor i samspel med andra och med stöd av pedagogen. Barnen lär sig mycket av

varandra och processen att lära sig blir empowrande om pedagogen fungerar på detta sätt.

Jag har i min studie fått svar på mina frågeställningar och fått min grundläggande tanke bekräftad. Däremot har det kommit som ny kunskap att pedagogens roll i den fria leken måste vara så pass aktiv för att processen ska bli empowrande. Jag har haft det i tanken att man alltid borde vara aktiv men hur mycket olika saker det är som man borde göra eller ska göra för att barn ska utvecklas genom fri lek, var förvånande. Jag har inte så mycket jämfört den fria leken och den ledda aktiviteten, men skillnaden blev så tydlig i början att det kändes som om jag borde ta upp skillnaden i slutdiskussionen när jag hade resultaten klara. De saker som en pedagog kan göra för att stöda till en empowerment-process och till barns utveckling genom den, är inte uteslutande för fri lek.

Resultaten har kommit upp i olika forskningar som gjorts på daghem och är inte specifika för fri lek. Däremot är resultatet ganska entydigt på den fronten. Barn behöver den ledda aktiviteten för att skapa sig erfarenheter och idéer som de kan använda och uttrycka i leken. Men de saker som fungerade utvecklande genom den fria leken var de saker som hade med samspelet och gemenskapen att göra. Barn som leker själva i fri lek får inte dessa resultat då det gäller utveckling eftersom de inte lär sig av varandra och i samspel med varandra. Så den fria leken i sig är inte utvecklande, men i samspel med andra så är den mer än de ledda aktiviteterna. Eftersom i de ledda aktiviteterna så är det svårt för en pedagog att stöda barnen på det sättet som de borde för att skapa en empowerment-process. För att den ledda stundens uppbyggnad redan förstör för processen, i och med att det är någon utifrån som har makten och leder leken, oavsett hur pedagogiskt aktiviteten fungerar annars. Så den ledda leken i sig är inte sämre än den fria leken, utan de kompletterar varandra. Därför vill jag ogärna jämföra de två med varandra, för att de ska inte ses som alternativ till varandra. De ska ses som kompletterande. I praktiken så är det här som det går fel på daghem. Aktiviteten ses på de flesta daghem som huvudsaken, medan den fria leken ses som utfyllnad av tid mellan de ledda stunderna. Det bästa skulle vara om pedagogerna skulle använda sig av ledda stunder så att

det för varje ledd stund skulle finnas dubbelt med tid efter, till fri lek. Då skulle barnen utvecklas enligt mig bäst, tillsammans som kompletterande.

6.2 Metoddiskussion

Jag valde att göra en litteraturstudie på grund av att det fanns tillräckligt med material inom detta ämne redan för att kunna svara på min frågeställning. Det märkte jag redan då jag redogjorde för tidigare forskning. Däremot när jag började söka forskningar så märkte jag att det inte fanns så mycket nya forskningar om fri lek. Eller snarare var de svåra att hitta eftersom det fanns om fri lek i forskningar som kunde handla om någonting helt annat. Det tog därför lång tid att genomföra själva litteratursökningen. Sedan gick det snabbare då jag hittat de artiklar jag kunde använda mig av. Litteraturstudien som metod fungerade bra till mina problemformuleringar och till syftet av mitt arbete. Jag fick svar på allt som jag ville ha svar på utan några problem. Jag blev till och med förvånad hur tydligt jag hittade svaren ur resultatet och att de var konsekvent för de flesta av artiklarna och även till teorin. Det gjorde att mina resultat blev relativt pålitliga. Jag är nöjd över metoden jag använde och över hur forskningen över lag gick.

6.3 Förslag på fortsatt forskning

Ur min studie har jag fått klara resultat på mina egna frågeställningar och det fanns mycket forskning inom detta ämne. Däremot har jag haft problem att hitta specifika forskningar som behandlar fri lek. Det kan bero på att dessa forskningar redan gjorts för länge sedan och de nu har utvecklats så pass mycket att ämnena också utvecklats. Jag anser ändå att jag har fått tillräckligt med information eftersom de flesta forskningar ändå behandlar ämnet. Mina förslag till fortsatt forskning skulle kanske gälla kombinationen mellan fri lek och ledda aktiviteter, sett ur en kompletterande synvinkel. Det skulle vara intressant att läsa en forskning om hur de på daghem idag kombinerar dessa två tidsmässigt och hur pedagogerna på daghemmen ser betydelsen av dessa. Alltså ser

de dem som kompletterande, likvärdiga eller alternativa former av lek. Och vad är syftet med dem, ses de som utfyllnad av tid eller som en lek i sig? och vad är i så fall målet med dem? Ska alla ledda aktiviteter motsvara någon viss sak som barnen borde lära sig eller fungerar de inspirerande för leken? Dessa resultat skulle jag vara intresserad av och främst kanske som en kvalitativ studie med intervjuer.

KÄLLOR

Adams, R. Empowerment, participation and social work. 4 upplagan. 2008. New York: Palgrave Macmillan. 230s.

Askheim, O. P. & Starrin, B. Empowerment i teori och praktik. 2007. Malmö: Gleerups Utbildning Ab. 234s.

Bygdeson-Larsson, K. "Vi började se barnen och deras samspel på ett nytt sätt". Utveckling av samspelsdimensionen, med hjälp av Pedagogisk processreflektion. 2010. Doktorsavhandling. Sverige. Hämtad 1.10.2011. Tillgänglig på <http://www.avhandlingar.se/avhandling/6f98b117c9/>.

Denscombe, M. Forskningshandboken. *För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2000. Lund: Studentlitteratur. 292s.

Ekström, K. Förskolans pedagogiska praktik- ett verksamhetsperspektiv. 2007. Doktorsavhandling. Sverige. Hämtad 1.10.2011. Tillgänglig på <http://www.avhandlingar.se/avhandling/0e75f721f0/>.

Fekonja, U., Marjanovic Umeč, L. & Kranjc, S. Free play and other daily preeschool activities as a context for child's language development. 2005. Slovenien. Forskning. Hämtad 1.10.2011. Tillgänglig på <http://www.iccp-play.org/documents/krakow/urska.pdf>.

Forsberg, C. & Wengström, Y. 2003. Att göra systematiska litteraturstudier. *Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur och Kultur. 207s.

Gedin, M. & Sjöblom, Y. Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge. *Om alternativ före skolan*. 1995. Stockholm: Bonniers. 127s.

Gmitrova, V. & Gmitrov, J. The impact of teacher-directed and child-directed pretend play on cognitive competence in kindergarten children. 2003. Forskning. Slovakien. Hämtad 1.10.2011. Tillgänglig på <http://www.springerlink.com/content/nn37443112576tv1/fulltext.pdf>.

Jacobsen, D. I. 2010. Förståelse, beskrivning och förklaring. Lund: Studentlitteratur. 316s.

Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. ”Att lära är nästan som att leka”. *Lek och lärande i förskola och skola*. 2007. Stockholm: Liber. 248s.

Johansson, E & Pramling Samuelsson, I. Lek och läroplan: mötet mellan barn och lärare i förskola och skola. 2006. Sverige. Forskningsprojekt. Hämtat 1.10.2011. Tillgänglig på <http://gupea.ub.gu.se/handle/2077/19096>.

Jonsson, B. Plats för lärande genom lek. En studie av lärares uppfattningar om sin praktik i förskola och förskoleklass. 2007. Sverige. Magisterarbete. Hämtat 1.10.2011. Tillgänglig på <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:23954/FULLTEXT02>.

Karlsson, G. Utveckling av sexåringens sociala kompetens genom lek. Magisterarbete. 2007. Sverige. Hämtat 1.10.2011. Tillgänglig på <http://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:238375/FULLTEXT01>.

Lindahl, M. & Pramling Samuelssen, I. Imitation and variation: reflections on toddler´s strategies for learning. 2002. Hämtat 13.1.2011. Tillgänglig på <http://web.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/detail?vid=3&hid=12&sid=e3639a37-aea2-4b92-96c7-01d339cdbff3%40sessionmgr10&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=afh&AN=6263457>.

Lindqvist, G. Lekens möjligheter. 1996. Lund: Studentlitteratur. 172s.

Montie, J. E., Claxton, J. & Lockhart, S. D. A multinational study supports child initiated learning: Using the findings in your classroom. 2007. Forskning. Hämtat 1.10.2011. Tillgänglig på http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtArch_SearchValue_0=EJ784105&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=EJ784105.

Moula, A. Empowermentorienterat socialt arbete. 2009. Lund: Studentlitteratur. 267s.

Nutbrown, C. & Clough, P. Citizenship and inclusion in the early years: understanding and responding to childrens perspectives on “belonging”. 2009. Hämtad 13.1.2011.

Tillgänglig på
<http://web.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/detail?vid=12&hid=12&sid=e3639a37-aea2-4b92-96c7-01d339cdbff3%40sessionmgr10&bdata=JnNpdGU9ZW9vc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=afh&AN=47307445>.

Pramling Samuelssen, I. & Carlsson, M. A. The playing learning child: towards a pedagogy of early childhood. 2008. Hämtad 13.1.2011. Tillgänglig på

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/detail?vid=36&hid=12&sid=e3639a37-aea2-4b92-96c7-01d339cdbff3%40sessionmgr10&bdata=JnNpdGU9ZW9vc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=afh&AN=35484477>.

Pramling Samuelssen, I. & Sheridan, S. Lärandets grogrund. Lund: Studentlitteratur. 1999. 150s.

Tullgren, C. Den välreglerande friheten. *Att konstruera det lekande barnet*. 2004. Doktorsavhandling. Sverige. Hämtad 1.10.2011. Tillgänglig på
<http://dspace.mah.se:8080/handle/2043/7828>.

Vygotskij, L. S. Fantasi och kreativitet i barndomen. 1995. Göteborg: Daidalos AB. 111s.

William, P. Preeschool routines, peer learning and participation. 2001. Hämtad 13.1.2011. Tillgänglig på

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/detail?vid=42&hid=12&sid=e3639a37-aea2-4b92-96c7-01d339cdbff3%40sessionmgr10&bdata=JnNpdGU9ZW9vc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=afh&AN=5561846>.

BILAGA 1

Bilaga 1. Översikt över de valda studierna.

Nummer, Titel, författare, land, typ av artikel och år	Syfte	Metod	Resultat	Bevisvärde 1-5 (1=relativt opålitlig, 5=så pålitlig som möjligt)
1. Lek och läroplan: mötet mellan barn och lärare i förskola och skola. Sverige. Johansson, E & Pramling Samuelsson, I. Forskningsprojekt. 2006.	Se om lek och lärande kan kombineras till en målinriktad verksamhet i samspelet mellan barn och pedagoger.	Intervjuer, observationer och medföljande av olika verksamheter på daghem i storstadsregionen med både barn och pedagoger. Kvalitativ studie.	Pedagoger har inte tillräcklig kunskap om barns lek för att kunna använda den så att den sammanför lek och lärande. De måste vara öppna för barns fantasi, kreativitet och meningskapande för att målinriktat kunna skapa ett bra samspel mellan sig själv och barnen i lek och lärande.	3

<p>2. Den välreglerade friheten. <i>Att konstruera det lekande barnet.</i> Tullgren, C. Doktorsavhandling. Sverige. 2004.</p>	<p>Att studera vad som händer i barns lek då pedagogen är med. Alltså hur maktförhållandet inverkar på daghem i kontexten lek, mellan barn och pedagoger. Ur ett barnperspektiv med tyngden på att förstå lekens styrning i daghem.</p>	<p>Intervjuer och videoobservationer för att förstå barns perspektiv, kompletterat med intervjuer av personalen på olika daghem som ansåg sig delta i barns lek. Kvalitativ studie.</p>	<p>Pedagoger styr barn omedvetet till att få leka fritt och aktivt, men inom ramen för vad som anses normalt. Barn blir riktade till att i sina "fria" lekar leka inom normalitetsbegreppet. För att den omedvetna maktstyrningen som pedagoger ofta använder sig av för att skapa individer som behövs i framtiden, "normala" barn.</p>	<p>3</p>
<p>3. Plats för lärande genom lek. En studie av lärares uppfattningar om sin praktik i förskola och förskoleklass. Jonsson, B. Sverige. Magisterarbete. 2007.</p>	<p>Pedagogers uppfattning om kopplingen mellan lek, lärande och miljö.</p>	<p>Intervjuer med personalen på olika daghem och verksamhetsbesök. Kvalitativ studie med 7 pedagoger.</p>	<p>Pedagogens initiativ till att skapa möjlighet för lek är mer betydelsefull än miljön, trots att den ofta inverkar till stor del på leken.</p>	<p>3</p>
<p>4. Förskolans pedagogiska praktik-</p>	<p>Att se hur den pedagogiska</p>	<p>Kvalitativ studie med observatio-</p>	<p>Med stora barngrupper blir den</p>	<p>4</p>

<p>ett verksamhetsperspektiv. Ekström, K. Doktorsavhandling. Sverige. 2007.</p>	<p>delen av förskolan i praktiken fungerar och vilka yttre förutsättningar inverkar på den.</p>	<p>ner och intervjuer på tre förskolor med olika bakgrund med perspektiv på verksamheten.</p>	<p>pedagogiska delen inriktad på omsorg främst av de yngre barnen medan de äldre inte får lika mycket uppmärksamhet. Idealet är att barnen ska känna trygghet i och med nära relationer enligt pedagogerna men detta syns inte i verksamheten. Enda tiden för individualiteten är vid fri lek där pedagogerna inte deltar i leken utan tar en stödjande och betraktande roll.</p>	
<p>5. Utveckling av sexåringens sociala kompetens genom lek. Karlsson, G. Magisterarbete. Sverige. 2007.</p>	<p>Hur en pedagog kan främja sexåringars sociala kompetens med hjälp av leken.</p>	<p>Kvalitativ studie. Observation av fri lek, intervjuer och loggbok med 14 barn, varav 7 stycken från samma grupp och 7 från en annan grupp</p>	<p>Pedagogen måste möta barnen på deras nivå och i deras verklighet som de just då är i. Rollen blir främst att skapa möjlighet för lek, placera barn som</p>	<p>3</p>

		eller familjedagvård.	trivs tillsammans med varandra, ta med barn som inte deltar eller ge dem andra saker att göra så att de ändå är delaktiga och vägleda och förmedla intresse och inspiration till nya lekar.	
6. Free play and other daily preschool activities as a context for child's language development. Fekonja, U., Marjanovic Umec, L. & Kranjc, S. Slovenien. Forskning. 2005.	Att se om barnens språkliga utveckling skilde sig i tre olika aktiviteter på daghem och ifall det fanns skillnader mellan flickor och pojkar.	Videoinspelning med mikrofon vid frukost, ledd aktivitet och fri lek. 60 barn från 3 olika daghem och 5 olika grupper med barn i åldern 4-5 år.	Barnens språk utvecklades bäst vid fri lek och de använde sig av flera olika språkliga dimensioner i leken vilket gjorde att de lärde sig mer mångsidigt samtidigt. Det hittades inga märkvärdiga skillnader mellan pojkar och flickor.	3
7. The impact of teacher-directed and child-directed pretend play on	Att studera olika former av leken genom barnens	Observation av två daghemsgupper med sammanlagt 51	Barnen utvecklade mer av sina kognitiva förmågor i den barn-	3

<p>cognitive competence in kindergarten children. Gmitrova, V. & Gmitrov, J. Forskning. 2003. Slovakien.</p>	<p>kognitiva och känslomässiga aktivering i grupper med barn i olika åldrar.</p>	<p>barn på samma förskola. 26 observationstillfällen med två delar; en lärarledd och en del var barnen ledde leken i mindre grupper. Barnen var i åldern 3-6 år med liknande bakgrund och från samma område. Kvalitativ studie.</p>	<p>ledda leken och lärde sig mer i och med att det var en grupp med barn i olika åldrar. Och de samtidigt utvecklade förmågor som problemlösning, kommunikation, förhandling och sociala förmågor.</p>	
<p>8. A multinational study supports child initiated learning: Using the findings in your classroom. Montie, J. E., Claxton, J. & Lockhart, S. D. Forskning. 2007.</p>	<p>Att studera daghem/förskolors inverkan på senare utveckling i skola.</p>	<p>Observationsstudie i 15 olika länder med 5000 4-åringar och deras lärare/pedagoger och med uppföljning av 1800 av dem i åldern 7 år i 10 olika länder.</p>	<p>Barn som haft möjlighet för fri lek eller välja fritt vad de gör klarade sig bättre i skolan än de som hade mest ledda aktiviteter. Utbildningsnivån på läraren/ pedagogen verkade även på resultatet, de som hade bättre utbildning hade fler i sin grupp som klarade sig bättre i skolan och gav</p>	<p>4</p>

			möjlighet för fritt valda aktiviteter.	
<p>9. "Vi började se barnen och deras samspel på ett nytt sätt". Utveckling av samspelsdimensionen, med hjälp av Pedagogisk processreflektion. Bygdeson-Larsson, K. Doktorsavhandling. Sverige. 2010.</p>	<p>Att se om pedagoger på förskolan kan utveckla sin egen kompetens genom PPR-metoden så att de kan stöda barnen i samspel och lek bättre.</p>	<p>Utvecklande arbetsforskning på fem förskolor i Sverige. Lärandeverksamhet i form av PPR.</p>	<p>Samspelet mellan barn och pedagoger är ett aktivitetsmönster där alla delar inverkar på varandra. Om pedagogerna uppmärksammar sitt beteende i vissa situationer och handlar annorlunda så inverkar det förutom på samspelet även på arbetsfördelningen och miljön.</p>	5